

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:
Egy évre 24 korona.
Egy hónapra 2 korona.

VIDÉKEN:
Egy évre 28 korona.
Egy hónapra 2 k. 40 f.

HIRDETÉSEK:
6-hasábos petit sor egyszer 20 fill.
minden következőnél 16 fillér.

Nyitólír sora 40 fillér.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 857.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1900.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
Staubert József.

Hétfő, december 10.

Mai számunk főbb közleményei:

- Vezérezik: A mai beszámoló.*
- Sarlot Domokos jubileuma.*
- Hieronymus beszámolója.*
- Kulturpalota Aradon.*
- Öngyilkos uriaszony.*
- Tárca: Börtönvilág. Írta: Szathmáry Zoltán.*

A mai beszámoló.

Arad, december 9.

Hieronymus Károly, Aradváros országgyűlési képviselője, ma tartotta meg beszámoló beszédjét, melynek meghallgatására városunk polgárságának nagy része gyűlt össze ma délelőtt a Központi szálloda nagy termébe. A beszámoló beszédében képviselőnk a parlament ezidei működésének tükrét tartotta előnk és ebből kitűkröztette azt a képet is, melyhez a legközelebbi jövő adja meg a tartalmat és a színezést. A jövőre nézve annak a reménynek adott kifejezést, hogy a kormány által kijelölt uton tovább haladva fog a nemzet boldogítására irányzott tevékenység érvényesülni.

A politikai életben, mondá, a legutóbbi időkben oly jelenség mutatkozott, mely többé-kevésbé aggodalommal töltötte el a liberális eszmékért küzdő pártokat. Ez a jelenség pedig az, hogy a néppárt megfeszített agitálást fejtett ki az ország minden részében és minden eszközt felhasznált arra, hogy egyedüli programpontjának, az egyházpolitikai törvények hatályon kívül helyezésének, minél számosabb hívőt szerezzen és hogy ezen hívők összetobozásával a parlamentbe minél számosab-

ban kerüljenek be olyan képviselők, kik a revíziót tekintik hitvallásuknak.

Ennek a jelenségnek mibenlétével foglalkozott kimerítően országgyűlési képviselőnk. Elősméri azt, hogy e tekintetben az agitálás az országban széles mederben folyik, de a magyar nemzet történelméből vett példákkal kimutatta annak lehetetlenségét, hogy ily reakzionárius eszméknek fel tudjon ülni a nemzetnek tekintélyes része. Hivatkozott a miniszterelnöknek legutóbb elmondott országgyűlési beszédére és abból levezette azon meggyőződését, hogy a kormány igaz liberalizmusa mellett ilyen merénylet a szabadelvűség ellen megtörténni nem fog.

Helyesen ösmerte fel a helyzetet *Hieronymus* Károly képviselő akkor, amidőn városunkra vonatkozólag kijelentette, hogy itt az ily eszmék termő talajra nem találhatnak, mert épen az egyházpolitikai törvényjavaslatok tárgyalása idején előjárt Arad abban a mozgalomban, mely ezen javaslatok törvényerőre való emelését célozta. A képviselőnek ezen meggyőződése valóban fedezetet talál városunk polgárságának politikai hitvallásában és ha mindenütt az országban ily erős ellentállásra fog találni a néppártiak reakzionárius és valójában hazaellenes iparkodása, bizonyára nem kell majd félténi a liberalizmust.

Érdekes volt továbbá képviselőnknek visszapillantása a gazdasági politika azon részére, mely a közös és az önálló vámpolitika közötti harcra vonatkozik, mert egyszerű és keresetlen formában nem a kétféle vámterület különbözőségét jel-

lezte, hanem azt, hogy a kétféle vámterület mellett mi a lényeg, és mi az, a mi gazdasági viszonyainkra nézve kedvező. Véleménye szerint nem az önálló vámterület, vagy a vámsorompó képezi gazdasági mizeriánknak arkanumát, hanem az, hogy oly erős ipar teremessék meg, melyre nézve teljesen mellékessé válik a vámterület mineműsége.

A beszámoló beszédnek több kiemelkedő részében is megtaláljuk azt a megnyugvást, mely szerint ha sok és sokféle is még a teendő az állami élet különböző ágában, nincs okunk tartani attól, hogy a magyar nemzet politikai józansága a folyton erősödő liberalizmustól eltérjen. Δ

Sarlot Domokos jubileuma.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, december 9.

Ma befejezést nyertek az ünnepek, melyet *Sarlot* Domokos főkapitány jubileumára Arad polgárai rendeztek. A mai nap programjában délelőtt a küldöttségek tisztelgése, este pedig a polgárság banketje szerepelt.

Délelőtt 10 órakor vette kezdetét előre megállapított sorrend szerint az egyletek, testületek és társulatok tisztelgése, kikot a főkapitány a városházán, a diszterem mellett levő főispáni szobában fogadott.

A tisztelgések.

Elsőnek az aradi kereskedelmi és iparkamara küldöttsége tisztelgett *Kristyóry* János elnöklété alatt. *Kristyóry* a következő beszéddel üdvözölte a jubiláló kapitányt:

TÁRCA.

Börtönvilág.*

Írta: Szathmáry Zoltán.

Egy egészen külön világ az ott, azon az ajtón túl, a melyen a fogházör senkit sem bocsájt be, ha csak a belépésre írásbeli engedélye nincs a fogházat ellenőriző királyi ügyésztől és még kevésbé bocsájt ki a látogatókon kívül valakit, a kiról a fogházfelügyelő elbocsájtó levéllel nem igazolja, hogy végre egy levegőt szivhat azzal a társadalommal, a melyből valamelyes kisebb, vagy nagyobb büne miatt, rövidebb, vagy hosszabb időre kiközösítette az isteni és emberi igazságszolgáltatás.

Menynyi csodás történetet mesél annak az ajtónak a nyikorgása?!

Hány sötét dráma epilógusát sirja el az a belülről megfordított kulcs, ott a börtönajtó zárjában? Milyen más levegő ez itt künn, a melynek verőfényes, szivárványos ragyogása, illatos lehelete nem jutt oda el soha. Mintha minden, ami a külvilágból elhat e szomorú helyre, előbb egy szabad szemmel láthatatlan,

* Mutatvány szerzőnek ily ezimeen, e hó első felében Aradon megjelenő könyvéből.

szürke fátyollepedőn szűrődne keresztül, a mely elveszi az illatát, kimarja a színét mindekneknek.

Hiába tekint a rab mindennapos sétái al kalmával az égboltozatra sejtelmes vágyakozással, ott a börtön udvarán szürkésre fakul annak azurkéksége. A vig nóta is szomorura válik, mikorra keresztül barangol a magas kőfalakon, a szilaj ütemek borongós melódiákra emlékeztetnek bennünket csupán.

Az a láthatatlan szürke fátyol fakóra, szintelenre, borongósra szűr le mindeneket. Az a szürke fátyol, a mely nem egyéb, mint az a tudat, hogy szabadakaratumk béklyókba van verve, hogy ennyi, vagy annyi ideig és talán mindörökre is, nem tehetjük be kívülről magunk után azt az ajtót, iramló idők romboló ereje által el nem pusztítható válaszfal gyanánt tolakodik, a mi kis világunk és a nagy világ közö. Azon az ajtón túl nem vár ránk más, csak a börtön világa, a melyet a maga sajátosságában csak az ismerhet, az érthet meg igazán, aki legalább is huzamosabb időn keresztül vizsgálta kutató szemekkel, annak a külön kis társadalomnak életrendjét, vérkeringését, gondolatvilágát s igyekezett meglopni a zizegő szalmaágyon hanykolódó rab-ember lázas álmait, a szabadulás reménységének keblén táplálkozó délibábos ábrándjait.

Érdekes világ a börtön világa, a hol leplezetlenül nyilatkozik meg minden, ami az emberben emberi, vagy mondjuk állati s megmagasztosult formában érvényesül a börtön légkörében mind az, ami az emberben isteni.

Belopja magát a börtönfalak közé a költészet napsugára is. A mesterségesen elhomályosított ablak-üvegen keresztül is utat keres magának s ott tánczol az ügyletes őrmester íróasztalán, a melyen az elrontott napijelentés hátulsó lapjára, tiszta oldalára, ez a megvesztegethetetlen, szigorú ember, verset ír a babájának.

A vers egyáltalán nem lesz gyöngyszeme a világ versirodalmának, de a mit a szívével érez, azt már nem emberi erő lopta oda a fehér violával, székfü virággal felékesített kincstári zubbony alá. Csodálatosnak találja ő maga is, hogy csak most jön rá, hogy kicsoda kábitó illata van annak a virágnak, a melylyel pedig otthon tele van a gazdasszonya kertje, meg hogy milyen nagyon is tud szeretni az a, sziv, ott a zubbony alatt.

Ott a rideg börtön-falak közt, a mások boldogtalansága láttára érezheti csak teljes valójában a maga, menyországot ígérő boldogságát.

Shakespeare fiatalnak festi *Desdemona*t s csupa erőnek *Othellót*, ott a börtön világában

Tekintetes főkapitány ur! Nekünk igen kedves barátunk! Örömmel, szívünk egész vonzalmával üdvözlünk téged a köz szolgálatában eltöltött negyedszázados hivatalnokoskodásod alkalmából. A közgazdagodás két fontos tényezője nevében jöttünk el tehozád, ki mindig igazságszeretettel, kellő higadtsággal és jóakarattal intéztetted a mi ügyeinket, köszönjük a te jóindulatodat. A kereskedelem és az ipar egyike a leghivatottabb tényezőknél arra, hogy a te működésedet méltányolja, mert kölcsönösen mindig figyelemmel kell kíséred ezeknek munkásságát, hogy haladhassanak, boldoguljanak. Kérünk, hogy amint eddig a multban, úgy ezután is a jövőben e valóban nyomasztó körülmények között támogasd a kereskedelmi és iparkamarát működésében, méltányold törekvéseit, amint mi is tehetségünkhöz képest segítünk és segítettünk neked nagy munkáidban. Tartson meg az isten téged a haza, a város és a polgárság számára igen sokáig.

A főkapitány válaszában körülbelül a következőket mondta:

Kedves polgártársaim! Annak a szeretetnek és vonzalomnak biztosítása, melylyel engem a mai napon illetetek — meghat s igen jól esik. Hivatásomhoz képest hatáskörömben tölem telhetőleg teljes igyekezettel iparkodtam fejleszteni, támogatni a kereskedelem és az ipar ügyeit. A legnagyobb készséggel állottam rendelkezésetekre s biztosíthatom az urakat, hogy ezután arra fogok törekedni, hogy e két fontos közgazdasági tényező a legszelebb határok között fejlődjen. Tartásokat meg továbbra is barátságokban, jóindulatokban, ezereketekben.

Az aradi kereskedők körének küldöttsége következett ezután, kiket *Tedeschi* Viktor, a kör elnöke vezetett, a következő beszéddel üdvözlővén a főkapitányt:

Kedves főkapitány ur! Az aradi kereskedők köre, mely harminczhárom évig sokszor igen mostoha viszonyok között működött, a te közbenjárásod, segítő támogatásod folytán indult virágzásnak. Nem maradhatunk tehát el a te ünnepekről, hogy tolmácsoljuk érzelmeinket, melyet ezen örömnappal alkalmából a barátság, a tisztelet és a szeretet diktál. Kívánjuk tiszta szívből, adjon az Isten a hazának sok ily polgárt, mint te vagy, sok ily tisztviselőt a mi városunknak és sok ily támogató erőt nekünk. Éltesse az isten soká kedves családdal együtt.

A jubilánsnak láthatóan jól estek a meleg üdvözlő szavak s meghatottan a következően válaszolt a kereskedőknek:

Kedves barátaim! Tudom, hogy régen mostoha viszonyok között tartotta fenn magát az önök ma életrevaló, hasznos egylete. Most már — hála istennek — e viszonyok megvál-

pedig vén ember számba megy már a vén zsigmondházi korcsmáros, csupa lehetlenség. Olyan vén, mint az az országut, a mely a korcsmájába vezet Néha-napján, botra támaszkodva megkísérli a sétát, de jobbra a kórházban nyomorogja keresztül a napokat. Rendesen ott látogatja meg a felesége, aki bizony régen volt fiatal s ma már nagyanyó is lehetne. El nem tudja gondolni az ember, hogy miképen lehetett feltékeny erre az asszonyra az öreg. Pedig az volt s rá lött egy legényre, aki majd az életével fizette meg azt a pár üveg bort, a mely alighanem feljebb volt félignél benne, mikor legyeskedni kezdett a vén anyókéval.

Az öreg nem tagadott semmit, ritka hártározottsággal vallott, s a hangjából kiéreztek a bírál, hogy velük is úgy bánna el, ha tiszteletlenül viselik magukat a vén asszonnyal szemben.

— A vén embernek is van becsülete s ezt tudni kell az asszonynak, — ezt hajtogatja most is . . .

Régen volt, talán csak a mézes-hetek idején olyan, igazában édes a két öreg osókja, mint most, mikor kéthetenként egyszer meglátogatja a vén embert a felesége, aki mintha még büszkébben tekintene arra a szegény betegre most, mint valaha, mikor egymaga képes lett volna kiverni a korcsmájából az ösz-

toztak, de ez előnyös változásnak érdeme nem az enyém, nem egészen az enyém, hanem az önök elnökéé, ki fiatalos hévvel, nemes ambícióval fejleszti az egyesületet. Én is, mint polgár és mint tisztviselő egyaránt szívemen viseltem a kereskedők érdekeit, minden kereskedő-ember érdekét, ha az máséba nem ütközött, igyekeztem kielégíteni. Tartsanak meg azután is jóindulatukban s én biztosítom önöket, hogy a mit érdekükben tenni jönnek látok, azt meg is teszem.

A főkapitány a küldöttség tagjaival kezet szorított, aztán harsány eljenzések között engedtek tért a következő testületnek. az aradi ipartestület, küldöttségének. Az ipartestület nevében *Mihalik* József üdvözölte a főkapitányt a következő szavakkal:

Tekintetes főkapitány ur! Elnökünk távollétében nekem jutott a szerencse, hogy önt kedves főkapitány ur, huszonöt éves jubileuma alkalmából üdvözöljem. Örömmel ragadjuk meg az alkalmat, hogy nemcsak, mint főkapitány, hanem mint az iparhatóság előtt is kifejezést adjunk a tiszteletnek és ragaszkodásnak, melyet ön iránt, ki mindig bölcsen, humanusan vezette a mi dolgainkat — érezünk. Kérjük, hogy tartsa meg a jövőre is hozzánk való apai szeretetét, igazságérzetét, hogy az aradi iparosság mindig örömmel emlékezzék vissza az ön főkapitányságára. Éltesse az isten!

A főkapitány hosszabb beszédben válaszolt a küldöttség vezetőjének beszédére, mondván:

Mindenkor megvoltam győződve a szeretetről az iparosság részéről. És ez természetes is, mert oly közel állunk egymáshoz, hogy karöltve kell dolgoznunk, hogy az érdekeinket megvéddessük. Megvallom, hogy én az iparos osztálynak igen sokat, talán legtöbbet köszönhetek. Fontos tényező — meg vagyok győződve — az iparosság egy állam életében, s e szerint mindig igyekeztem is önöket munkálkodásukban elősegíteni, támogatni, hogy a kultura haladásával lépést tartsanak, hogy a külföldet kiszorítsuk. Én-gem családi tradíciók fűznek az iparosokhoz. Polgári családból származom, iparos-emberek voltak elődeim s magam is büszke vagyok erre. Nem fogok eltérni e tradícióktól s kérem önöket, hogy terhes munkában önök is támogassanak, s teremtsék meg nekem az eszközöket, melyekre az önök ügyének érdekében szükségem van. Köszönöm jókívánataikat.

A *mészárosok és hentések* csoportja nevében *Glück* Károly elnök üdvözölte a főkapitányt s beszédében kérte, hogy viselje ezután is szíven a szakcsoport érdekeit, támogassa őket

szes férfi vendégeit, ha azok garázdálkodni akartak volna.

Es hány, meg hány, ilyen érdekes lakója van a szomorú háznak?!

Persze sok ember nem tudja megérteni őket, azoknál a látogatásoknál, a melyek csak az ügyeletes őrmester jelenlétében folyhatnak le s a melyeknél soha sem tudjuk igazán, hogy sirnak-e az emberek, vagy nevetnek.

Volta képen olyanokká lesznek a szomorú viszontlátás és találkozás alatt, rabok és vendégek, mint az az egyszeri királyfi, a kiről a dajka mese szól s akinek az egyik szeme sirt, a másik meg nevetett. Ugy tűnnek fel előttünk ezek a találkozások, ott a börtön folyosóján, vagy a fogházfelügyelő irodájában, mint azok a tavaszi napok, a melyeken keletről már ragyog a nap az égen, de nyugat felől, a haragos felhőkből még hull az eső. És a mint a tájéknak beragyogja egét a szivárvány, aki a szívvvel is lát, itt is észreveszi a szivárványszíneket az egyszerre siró és nevető szemű emberek feje felett.

Csak hogy itt ebből a szivárványszínekből nem a legszebb színharmóniát kapjuk, hanem olyan természetrajzot az emberről, a milyent nem találunk az iskolai kézikönyvekben.

nehéz munkájukban, mert erre a mai viszonyok között kétszeresen szükség van.

A főkapitány a küldöttségnek így válaszolt.

Önök is kiváló tagjai azon testületnek, mely az imént keresett fel engem jó kívánataival. Ismerem a körülményeket, melyek nyomasztólag hatnak az önök iparágára, igyekeztem s igyekezni fogok azokat jóakarattal enyhíteni. Én soha senkinek kárára nem igyekeztem, s inkább elkerülni törekedtem azokat az összeütközéseket, melyek egyik-másiknak érdekét közelebből érintette. Kérem tartsanak meg továbbra is jóindulatukban.

Az aradi izraelita hitközség nevében *Rosenberg* Sándor dr. rabbi fejezte ki a jubiláló főkapitány előtt a hitközség jókívánatait. Kívánta hogy a becsületben és munkában eltöltött huszonöt év után még huszonöt évig munkálkodjék olyan szorgalommal és erőben, mint eddig. A főkapitány így válaszolt:

Szeretett főtisztelendő ur, igen tisztelt uraim! Kevesen tudják, hogy én abban a városrészen születtem, ahol a zsidóság lakik. Igen jól esik az önök üdvözlése, régi szoros barátság fűz engem az önök hitközségének sok tagjához. Becsülöm, szeretem önöket, sokszor van alkalmam az önök szegényeivel bajlódni s igyekeztem is mindig humanusan ispátolni azok bajait. Nem ismerem valláskülönbséget, egyformán szeretem a jó embereket s ezt az érzelmet nem bírom levetközni, mindenki ember, s nekem igen jól esik, ha embertársaimat boldogulni látom. Orvendek azon, hogy önök is elismerésüket nyilvánítják velem szemben.

A polgári jótkönyv egyesület tisztelgő küldöttségét, mely egyesületnek *Sarlot* Domokos elnöke, *Domonkos* Lajos vezette, ki a következő beszédet intézte a főkapitányhoz:

Igen tisztelt főkapitány ur, kedves elnökünk! Arad város társadalma ma örömnappalra készült, hogy érdemekben tisztviselője, a főkapitány hivatali szolgálatának huszonöt éves évfordulóját betöltötte. Én, mint egyszerű polgára e városnak, nem kívánom az érdemeket méltatni, melyet e város fejlődése körül elért, tegye ezt más, aki erre hivatottabb. De a polgárság mai ünnepe elsősorban a mi ünnepeünk. Érzem gyengeségemet, hogy a nagybecsülést különösen, mikor a huszonöt éves tisztviselő más évekkal ezelőtt a mi együletünk pártfogója, tisztviselője, előbb titkára, majd alelnöke, most már elnöke — kifejezzem. Jogosan mondhatjuk ezt a mi ünnepeünknek, mert mi a mi büszkeségünket, a mi elnökünket jöttünk a tisztviselő személyében üdvözölni, ki nemes ambícióval vezetett ügyünket, ki szíven viseli a mi együletünk érdekeit annyira, hogy azt neki soha meg nem hálálhatjuk. Nagybecsülésünknek, szeretetünknek jöttünk kifejezést adni, kérjük, hogy tartsa meg tevékenységét a jövőben is, melyeket addig együletünk érdekében érvényesített. Tartsa meg az ég boldogságban, örömben a család, a gyermekek és a polgárok javára.

Könyvek csordultak a jubiláló főkapitány szemébe, mikor megkezdte egylete tisztelgő küldöttségének a figyelmet megköszönni.

Huszonnyolcz éves tagja vagyok az egyesületnek s ezen idő alatt számtalan alkalmam volt a szeretetről és az elismerésről a ti részletekről meggyőződni. Nagyon jól esik, hogy felhasználták az alkalmat, megköszönni azt a kötelességet, melylyel a humanizmus szolgálatából részemet kivetttem. Ismernek önök, nem kell feltárnom szívemet önök előtt, tudják, hogy az önöké vagyok. Igyekezni fogok tovább fejleszteni ezt az egyesületet, hogy szeretetüket a jövőre is megtarthassam. Éltesse az isten önöket, segítse meg a mi együletünket.

Az aradi polgári lövészegylet küldöttsége következett ezután *Nagy* Kálmán lövész-mesterrel az élén, ki rövid, de őszinte szavakkal fejezte ki a lövészegylet jó kívánatait a másik lövész-mester előtt, aki most 25 éves közszolgálatának jubileumát ünnepli.

A főkapitány hálás szavakkal köszönte meg a megemlékezés szülte jó kívánatokat. Elmondta, hogy családi tradíciók fűzik az egyesülethez, melynek megalapításában nagyatyja részt vett. Igérte, hogy mindenben a legnagyobb készséggel lesz szolgálatukra.

A kerületi betegsegélyző pénztár nevében Tenner Lajos üdvözölte a küldöttség élén. A főkapitány felemlítette válaszában, hogy büszke erre a betegsegélyző-egyesületre, mert erős, életképes és a maga önállóságából az ő segítségével nélkül is megél. Ő megalakította s a további munkát rábízta a tisztviselőkre, akik szívkön viselvén az egylet érdekeit, szilárdá tették azt. Büszkén is dicsekszik kollegái előtt. Beszédét így fejezte be:

Becsülöm az urakat és ezer örömmel teljesítem az egyletük köréből reám háruló feladatokat. Haladjanak tovább megkezdett utjukon, ne veszítsenek önállóságukból, tartásuk vissza az egyletet az idegen befolyásoktól s akkor az aradi kerületi betegsegélyző pénztár továbbra is virulni fog.

Az aradi önkéntes tűzoltókar, a gáji és a waggonyári tűzoltók küldöttsége nevében Peterffy Antal üdvözölte a „kedves bajtárs“-t, a ki egyike volt huszonnyolc évvel ezelőtt azoknak, kik megalakították a mai tűzoltókart, s azóta mindig hű szószólója.

A főkapitány, ki *tíz éven keresztül működő* tagja volt az önkéntes tűzoltó egyesületnek s most örökös főparancsnoka a boldog visszaemlékezés hangján mondott köszönetet a szívből jövő jó kívánatokért. Az egyesület az ember-társakat van hivatva nyomortól megmenteni, s így kétszeresen kell azt támogatni. Biztosította a megjelenteket, hogy a vonzalom, melylyel irántuk viseltetik, míg az élők sorában lesz, változatlan marad. Kérte, hogy tartsák meg örökre barátságukban.

Tedeschi Viktor az első aradi betegsegélyző és temetkezési egylet küldöttségét vezette, s üdvözölte a jubilánst.

Sarlot Domokos megköszönte a jóindulatot s jól esett neki, hogy a társadalom minden rétege tolmácsolja érzelmeit, melyet irányában érez. Humánus elveket követett mindig s jól esett neki, hogy ezt elismerik. Biztosította a küldöttséget, hogy amint addig istápolta, úgy ezután is előfoga mozdítani érdekeiket.

Az aradi vendéglősök és pinczerek egylete nevében Nagy Lajos mondott rövid üdvözlő szöveget, melyben a tagok tiszteletének és hódolatának adott kifejezést.

A főkapitány válaszában kétszeres öröme nek adott kifejezést a felett, hogy olyan egylet is felkereste őt, melynek tagjaival szemben igen sokszor kellett neki kérelmet megtagadni. De ezt kétségtelenül a közérdek szempontjából kellett tennie. Kérte, hogy tartsák meg jóindulatukban.

A *füllér-asztaltársaság* nevében, mely este bankettet is rendezett a maga helyiségében a főkapitány tiszteletére, Sturm Károly elnök meghívta a főkapitányt a lakomára. Sarlot Domokos megköszönte a meghívást, s megígérte, hogy ha ideje engedi, meg fogja őket is látogatni.

Egy csupa ősz, öreg emberekből álló küldöttség következett ezután: a *polgári menház* lakói: Krausz Pál volt a szónokuk, ki megköszönte társai nevében azt a sok jót, amelyet a főkapitány ugyanis, mint a polgári jótékony egylet elnöke velük tesz.

A főkapitány megköszönte megemlékezésüket s biztosította az öregeket pártfogásáról. A megjelent aggastyánok sirva, könyezve köszöntek el pártfogójuktól.

Közben Fábrián László nyug. főispán és Simay István nyug. iskolafelügyelő keresték fel

Sarlot Domokost, hogy gratuláljanak neki jubileuma alkalmából.

Az *Aradmegyei Takarékpénztár* küldöttsége után, mely felügyelő-bizottsági tagját üdvözölte a főkapitányban, a város tisztviselői tisztelegtek Salacz Gyula kir. tanácsos, polgármester vezetése alatt. A polgármester a következő beszédet mondta:

Kedvos barátunk! Midőn a polgárság a te munkálkodásodnak huszonöt éves jubileumát ünnepli, mi, a te tisztviselő társaid nem mulaszthatjuk el megjelenni nálad, hogy örömnünknek, ragaszkodásunknak és szeretetünknek adjunk kifejezést a te ünneped alkalmával, mely nekünk is ünnepünk. Mi legközvetlenebb bírái vagyunk a te működésednek, mert velünk együtt, egy cél érdekében dolgozol, de ha nélkülünk is munkálsz, melletted vagyunk s tanúi vagyunk a munkádnak, s becsüljük benned mindazt, amiért a polgárok ünnepelnek. Mi bíráljuk a te működésedet szigorral és szeretettel, és légy meggyőződve, hogy téged szeretni, becsülni tanultunk meg ezen 25 év alatt. Törhetlen ragaszkodásunkra, barátaira mindenkor számíthatsz. Az isten éltesen!

Könnny gyült szemébe a meghatott főkapitánynak, mikor megköszönte tisztviselő társainak a megemlékezést, kiknek szeretete neki mindig buzdításul szolgált a munkához.

— Tapasztaltam, hogy méltányoltátok a munkát, melyet tehetségemhez képest igyekeztem legjobban végezni! buzdított az, hogy becsülésteket, ragaszkodásotokat kiérdemeljem.

— A polgármesterhez fordulva így folytatta:

— Még egyet. Emlékezel, mikor legelőször megjelentem nálad, mikor *Atzél* Péter tiszteletbeli aljegyzőnek kinevezett, hogy pártfogásodat kérjem. Oly szeretettel, olyan atyai jóindulattal fogadtál, amelyet soha sem fogok tudni elfelejteni. Azóta is hozzám mindig jó voltál, bátorítottál, ha csüggedtem, segítettél, ha elfáradtam. Nélküled a polgárok elismerését ki nem érdemeltettem volna.

Evvél befejeződött a küldöttségek tisztelgése.

A banket.

Este fél 8-kor közel háromszáz terítékes banket rekesztette be a főkapitány ünneplését. A társas lakoma a *Fehér Kereszt* téli kertjében folyt le, a melynek sűrűn egymás mellé tett asztalánál szorongásig el volt foglalva minden hely.

A főasztalnál ült az ünnepezt főkapitány, Hieronymi Károly országgyűlési képviselő és Csák Czirjék dr. tartományi rendfőnök között. Urbán Iván főispánt nevének súlyos betegsége tartotta vissza attól, hogy a banketten részt vegyen. Salacz Gyula polgármester csak rövid ideig volt jelen, mert a banket éppen neje halálának évforduló napjára esett. Ott voltak a Hieronymi társaságban érkezett országgyűlési képviselők, Tomcsányi László és Nyegre László, valamint Aradváros társadalmának színe-java.

A menü a következő volt:

- Borju és marha pörkölt, torhanya és burgonyával.
- Almás pite melegen, crémes pite hidegen.
- Borju és sertés sült.
- Vegyes saláta, vörös káposztával.
- Bor: Magyarádi asztali fehér.

Csak két hivatalos toaszt volt a lakomán: az elsőt a királyra, a másikat Sarlot Domokosra mondták.

Institoris Kálmán városi főjegyző köszöntötte fel a királyt rövid, de hazafias lelkesedéstől áthatott beszéddel. A társaság állva hallgatta végig a toasztot s annak befejeztével perczekig éljenzt.

Magyary Ferencz a főkapitányra a következő, helyesléstől és éljenzéstől sokszor félbeszakított szép felköszöntőt mondotta:

Mélyen tisztelt uraim!

A jellemzilárság, a szakadatlan becsületes munka mindenkor dísz a polgár ember életének. Ezen erények zajos sikereket nem, de a polgárok tiszta önzetlen szeretetét megteremtik azok részére, a kik ezen erényeket nem hangoztatják, hanem egy hosszú életen át azoknak szellemében élnek, cselekszenek.

Az említett szeretet melege hozta ma össze Arad városa polgárságát, hogy a jellemzilárság, a becsületesség és folytonosan jóra irányuló munkásság iránt érzett elismerését, külső képpen is kifejezze.

A mi, a polgárság mai ünnepének tárgya Sarlot Domokos polgártársunk, Arad szab. kir. város érdemeiben gazdag főkapitánya, ki ma tölti be huszonötödik évét azon munkásságának, melynek minden része Arad polgárságának javát óhajtottá előmozdítani.

Hogy Sarlot Domokos mint községi bíró, mint adóügyi tanácsos és mint főkapitány minő hasznára volt és van Arad polgárságának, azt nem sorolom elő, mert azt mindannyian tudjuk. Az ő tiszta és önzetlen zajtalan munkáját minden igaz ember elismeri. nagyra becsüli.

Arról sem szólok, mily örömmel és lelkesedéssel fáradozik az emberbaráti humanisztikus intézmények körül. Hiszen tudjuk, hogy az önkéntes tűzoltói intézmény egy megteremtője volt, tudjuk, hogy Aradnak legrégebb és legnemesebb célú egyesületének a polgári jótékony egyesületnek harmincz három éve mint titkára, alelnöke, elnöke egyik fentartó oszlopa. Tudjuk, hogy mint a város főkapitánya, sokszor mily kényes és nehéz helyzetei vannak, de azt is tapasztaljuk, hogy soha, de soha az igazságról, a becsületességről egy pillanatra sem feledkezik meg.

Ezek az erények tisztelt uraim, megbecsülésre méltók. En szebbnél-szebb szavakkal nem dicsóítem a mi szeretetett főkapitányunknak becsületes életét, hasznos munkálkodását. Az ő egész élete és a közpályán kifejtett buzgalma önmagát dicséri a legméltóbban.

A mai nap jelenségei, a mi itteni együtt létünk fényes bi onysága élte nemes és hasznos voltának.

Ezen kelemes órában is csak arra kérjük a jó Istent, áldja meg Sarlot Domokos polgársunkat, Aradváros főkapitányát az ő legjobb áldásaival.

Vegye őt és családjának minden tagját oltalmába. Isten éltesse a mi szeretett főkapitányunkat!

Az éljenzések elhangzása után Sarlot Domokos főkapitány sorban kocczintott a jelen voltakkal, majd mélyen megindulva a következő toaszttal felelt:

Igen tisztelt uraim, kedves barátaim!

Huszonöt éve, hogy Aradváros szolgálatában állok, a huszonöt évből tizet töltöttem, mint rendőrkapitány. Az volt mindenkoron a törekvésem, hogy becsületes munkával, szorgalommal és kitartással, polgártársaimnak mindenben javát akarva érdemeljem ki az elismerést. Ezen törekvés nem volt meddő, mert ez a nap is bizonyítja, melyen a 25 éves fordulót elértem, hogy Aradváros közönsége elismeréssel van az én csekély munkásságom iránt. Habár végtelen örömmel tölt el a mai nap ünneplése s az az elismerés, a melylyel negyedszázados működésemet jutalmazni méltóztatnak, de elbizakodottá nem fog tenni, megmaradok a régi mederben, folytatom és végzem munkámat becsületes törekvéssel és kitartással, a mint eddig is végeztem. Serkenteni fog e bizalom arra, hogy a jövőben is törekedjem azt kiérdemelni. Tartsa meg az isten önöket Aradváros és a drága hon javára, kedves övéiknek öröme, jóvoltára. Tartsanak meg engem is szíves jóindulatukban, legyenek irántam jóakaró bizalommal továbbra is, amit részemről szívesen fogok viszonzni. Az isten éltesse önöket!

Eljenzés és szünni nem akaró taps követte a főkapitány toasztját.

Hieronymi Károly országgyűlési képviselő kért most szót. Az Anglia és Magyarország közti azon párhuzamból indult ki, hogy mindkét államban erősen ki van fejlődve a politikai élet. Azt pedig Magyarországon tapasztaljuk leginkább, hogy az önkormányzat hozza létre a társadalomra és a közjóra vonatkozó intézményeket. Példa erre éppen Arad városa. Hogy őt e város képviselőjévé választották, nem teszi elfogulttá megmondani és elismerni nyíltan, mit tett Arad a maga körében. Csak azt jegyzi meg, hogy ezt Arad mind a saját erejéből tette. (Felkiáltások: Ugy van!) Ez is azon angol mondás igazsága mellett bizonyít, hogy nem intézmények kellenek, hanem férfiak. Aradnak különös szerencséje az, hogy oly férfiak állanak hatósága élén, a kik hivatásukat teljesen betöltik. Első sorban megemlékezik **Salacz** Gyula polgármesterről, kit családi ügyek tartanak vissza, hogy a mai ünnepélyben részt vegyen. De a polgármester sem tehetne annyit, ha oly férfiak nem állának mellette, minő például a főkapitány. A mai ünnepség eléggé bizonyít az ő népszerűsége mellett. Sokféleképp meg lehet nyerni a népszerűséget, első sorban hízéggel. Sarlotról ezt bizony senki sem mondhatja, mert neki hivatalából kifolyólag sokszor kell az en berek tyukszemére hágni, a mi pedig éppen ellentéte a hízéggnek. (Derűtség). Csakugyan kiváló férfiúnak kell Sarlotnak lennie, hogy ily szépen megnyilatkozik iránta a szeretet és ragaszkodás. Az isten éltesse soká. Az olyan férfiaknak pedig, a minő **Salacz** és **Sarlot**, kívánja, hogy a magja soha ki ne vesszen (Hosszas eljenzés.)

Dálnoki-Nagy Lajos dr. alispán ügyes, elmés felköszöntője is zajos hátást tett. Azzal kezdte, hogy mint fiatal főispáni titkár, ő fogalmazta egykoron **Sarlot** kinevezési okmányát. Azokból a várakozásokból, melyeket a város, nemkülönben a vármegye is a főkapitány működéséhez fűzött, mindent beváltott — egynek kivételével: a vármegyeház restaurált épületén levő oroszlanfejek fogainak még mindig tartó kihullását nem tudta megakadályozni. (Élénk derűtség.) De ez nem az ő hibája, mert ha egyszer a haj és a fog hullni kezd, nincs az istennek az ő főkapitánya, ki ezt megakadályozni tudná, mennél tovább jubilálják, annál kevésbé (Derűtség.) Sok erőt kíván **Sarlot**nak további működéséhez. (Zajos eljenzés és taps.)

Ezzel a toasztok befejeződtek.

A kedélyes lakomán a fönt már említettek kivül a következők vettek részt:

Institoris Kálmán, **Otrubay** Károly, **Fábián** László, **Dálnoki-Nagy** Lajos dr., **Deutsch** Bernát, **Schäffer** Lipót, **Tenner** Lajos, **Moskovitz** Izidor, **Hegy** Albert, **Fromm** Frigyes, **Kohn** S. N., **Révész** Adolf, **Domán** Sándor, **May** János, **Nemes** Zsiga dr., **Rosenberg** Miksa dr., **Meistrovits** János, **Steinitzer** Pál dr., **Nagy** Sándor dr., **Reisinger** Sándor, **Jankovits** János, **Koits** Géza, **Dér** Sándor, **Weinberger** János, **Glück** Dezső, **Reisinger** Samu, **Vojtek** Kálmán, **Tagányi** Sándor dr., **Papp** Elemér, **Georgiades** József, **Jovanovits** Antal, **Wenter** Gerő, **Kass** Béla, **Répássy** Pál, **Szöllősy** Jenő, **Csernovitr** Diodor, **Repmann** Gyula, **Zikó** János dr., **Sebessy** Ferencz, **Blaskovits** Antal, **Wagner** Károly, **Kadenzky** János, **Schwefler**, **Csepreghy** Mihály, **Mittler** Izidor dr., **Grimm** A. József, **Schusztér** Henrik dr., **Szabó** Albert, **Pollák** Vilmos, **Kornél** János, **Bartsch** Alajos, **Vitkay** János, **Spiegel** Lipót, **Wieser** Lajos, **Péterffy** Antal, **Priegl** István dr., **Péterffy** Andor, **Kell** Lipót dr., **Odray** Antal, **Tolnay** János dr., **Tisch** Gyula, **Hecht** Arnold dr., **Wicariu** György dr., **Wallfisch** Armin, **Singer** János dr., **Nagy** Sándor, **Maresch** Gyula, **Kotsis** Lajos, **Fejér** Gyula, **Kernács** Lajos, **Jabakovits** Emil, **Szilágyi** Gyula, **Kmetykó** La-

jos, **Joó** Béla, **Klapok** Alajos, **Záray** Odön, **Róth** Zsigmond, **Mayer** Ede, **Réthy** Victor, **Dobiaschi** József, **Weiss** Dávid, **Strifler** József, **Strasser** Károly, **Lautner** Máttyás, **Szalay** Károly, **Dörner** János, **Dürr** Kocsárd, **Haberhauer** István, **Vojtek** Alajos, **Balázs** Ferencz, **Fixek** István, **Némethy** Emil, **Fried** Lipót, **Meszlényi** Antal dr., **Oucu** Miklós, **Rajku** Sebő, **Ciurogaru** Romolus, **Reinhart** Gyula, **Reinhart** Géza, **Almási** T. Pál, **Fischer** Antal, **G. Földes** Kelemen, **Hechs** Vilmos, **Kiss** Ferencz, **Faragó** Béla, **Perzsa** Ede, **Szigethy** János, **Weil** Alajos, ifj. **Czeiler** István, **Skriba** Antal, **Rosmanith** Albert, **Steigerwald** Alajos, **Gorzó** Antal, **Bolesni** Antal, **Verbos** Ádám, **Mihálik** József, **Wild** János, **Frick** József, **Sebessy** Ferencz, **Schwellengreber** Gyula, **Czeiler** István, **Wagner** Károly, **Glück** József, **Limbeck** János, **Assael** József, **Czermann** József, **Egri** L. Elemér, **Odry** L. hel, **Müller** József, id. **Müller** József, **Domonkos** Lajos, **Domonkos** József, **Domonkos** Gyula, **Mittner** József, **Tulipán** Sándor, **Schill** József, **Faragó** István, **Darányi** János, **Nits** Pál, **Pazsiknyi** Bonaventura, **Glück** Károly, **Stanity** Mátyás, **Lenárd** József, **Barthel** Ernő, **Soly moss** József, **Kohn** József, **Domány** József, **Eckhardt** Ede, **Kovács** Vincze, **Abrai** Lajos, **Kabdebó** Lajos, ifj. **Kristyóry** János, **Kádas** Kálmán, **Urbán** Béla, **Szondy** Béla, **Péger** János dr., **Reicher** Károly, **Dániel** Kálmán, **Herling** A., **Virágh** Lajos, **Balcsó** István, **Posgay** Lajos dr., **Vertán** Oszkár dr., **Nagy** Ottokár, **Green** Nándor, **Angel** István dr., **Engel** Armin, **Varjassy** Lajos, **Marossy** Miklós, **Bruckmann** N., **Vlajkovits** Pál, **Berez** Ferencz, **Kovács** Antal, **Masztig** Emil, **Zubor** Andor, **Eles** Armin, **Kneffel** Lajos, **Weisz** Sándor, **Weisz** Márk, **Kristyóry** János, **Singer** Gyula, **Marschall** Lajos dr., **Édvi-Ilés** László, **Heinrich** Sándor, **Fábián** Lajos dr., **Apor** Gyula, **Pichler** János, **Frint** Lajos, **Szathmáry** János, **Boros** Vida, **Stauber** József, **Bing** Vilmos, **Herzel** Bernát, **Kohn** Zsigmond, **Neuman** Adolf ifj., **Halmay** Andor, **Tagányi** István, **Tedeschi** Viktor, **Fényes** Dezső, **Rózsa** Géza, **Pálmay** Lajos dr., **Weisz** Endre, **Ring** Béla, **Hoffmann** Antal, **Gebhart** István, **Ring** Lajos, **Konssitzky** József, **Neuman** Dániel, **Hász** Sándor, **Ring** Géza, **Mandel** Vilmos dr., **Wadowsky** Gusztáv, **Issekutz** László dr., **Rieger** Imre, **Hunyady** József, **Dobos** Károly, **Haszlinger** Ferencz, **Lejtényi** Sándor, **Kára** Győző, **Burián** János, **Tenner** Ignác, **Nesznera** Aladár, **Simonffy** Aladár, **Reinhart** Kálmán, **Hegedüs** László, **Kovács** Jakab, **Krausz** József, **Rónay** István, **Tagányi** Gusztáv, **Leitner** Ernő dr., **Knoty** Géza, **Sárga** Károly, **Ruzsics** István, **Riedl** Ernő, **Angyal** Dezső, **Marx** János, **Panker** Viktor, **Schwarz** Zsigmond, **Nagy** Kálmán, **Magyary** Ferencz, **Knarr** Lajos, **Rahner** János, **Jányossy** Győző, **Walder** Gyula, **Khudy** József, **Weisz** Pál, **Ries** Mátyás, **Kruppa** Károly, **Krenner** Vilmos, **Kaskó** Béla, **Fetter** Géza, **Valkányi** Rezső dr., **Farkas** Ernő, **Korbuly** József, **Gyományi**, **Kabdebó** János dr. stb.

SZÍNHÁZ ES IRODALOM.

A színház műsora:

Hetfő: Angot, operette. (Páratlan bérlet.)
Kedd: Tartalékos férj, bohózat. (Páros bérlet.)
Szerda: Tartalékos férj, bohózat. (Páratlan bérlet.)
Csütörtök: Otthon, színmű. (Páros bérlet.)
Péntek: Gasparone, operette. (Páratlan bérlet.)
Szombat: Gasparone, operette. (Páros bérlet.)

— **Kubelik** hangversenye. A „Fehér Kereszt” nagytermét ma ismét zsufolásig töltötte meg városunk művészet kedvelő közönsége, **Kubelik** Jan hegedűművésze azon idő óta, amióta nálunk először játszott, mérhetlen haladást mutatott; technikájának tökélye mellett az érzelme ereje, a hang melege fokozódottabb mértékben jelentkezett és a közönség *Vieuxtemps* E dur hangversenyétől *Spohr* Andantójától *Hubay* Csárdajelenetétől, valamint *Wieniawsky* variációitól a szó szoros értelmében el volt ragadtatva. Rég hangzott fel oly lelkes taps a teremben, mint ma, melyet a művész azzal hálált meg, hogy műsorát két remekül előadott zeneszámmal kiegészítette.

* **Uj könyvek.** A Franklin-társulat kiadásában ismét több érdekes mű látott napvilágot. Ilyen a „Hires asszonyok” című illusztrált kötet, amelyben a hiberniai nevezettségű nőkről van szó, leginkább Napoleon korából. Méltán csatlakozik ehhez a könyvhöz az „Orosz elbeszélések” című, **Ambrozovits** Dezső jó fordításában. Csupa jeles orosz írók művei töltik meg ezt a kötetet, amely az orosz szépirodalmat dicséri. A harmadik könyv **Máriaffy** Dávidnak „Vásárolt szívek” című regénye, huszonhét csinos illusztrációval.

Hieronymi beszámolója.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, december 9.

Hieronymi Károly általános érdeklődéssel várt beszámolóját ma délelőtt 11 órakor tartotta meg a Központi Szálló nagytermében. A választópolgárok pártkülönbség nélkül jelentek meg ott s betöltötték szorongásig a melléktermeket, sőt a karzatot is.

A terem közepén pódiumot emeltek, itt foglalt helyet **Urbán** Iván főispán, **Salacz** Gyula kir. tanácsos, polgármester, **Dálnoki Nagy** Lajos, dr. alispán és **Tagányi** István, az aradvárosi szabadelvűpárt elnöke. Az első széksorokban **Tomsányi** László, **Ortutay** Gyula, **Nyegre** László és **Wittmann** János képviselők, valamint az aradi társadalom előkelői ültek, közöttük **Fábián** László nyugalmazott főispán, **Institoris** Kálmán városi főjegyző, **Csák** Czirjék dr. tartományi rendfőnök, **Mark** Károly, **Hász** Sándor, **Domány** József, **Vásárhelyi** László, **Purgly** János, **Varjassy** Árpád, **Nachtnebel** Odön, **Bing** Vilmos, **Korbuly** József, **Heinrich** Sándor, **Fetter** Géza, **Bogdán** Virgil, **Vaida** Lajos, **Nikolits** Péter, **Nesznera** Aladár, **Ring** Géza, **Eles** Armin, **Tagányi** Viktor, **Neumann** Dániel ifj., **Neumann** Adolf, **Kohn** S. N. **Vajda** István dr., **Bing** Ede, **Tolnai** János dr., **Szell** Ernő, **Issekutz** Károly dr., **Tisch** Mór dr., **Dobiaschi** József, **Kádas** Kálmán, **Varjassy** Lajos, **Urbán** Péter, **Purgly** László, **Posgay** Lajos dr., **Joó** Béla, **Töttössy** Géza, **Odray** Antal, **Édvi-Ilés** László, **Almási** T. Pál, **Vincze** Miklós, **Glück** Károly, **Tagányi** Sándor dr., **Steinhardt** Mór dr., **Mandel** Vilmos dr., **Reicher** Károly stb.

Kevéssel 11 óra előtt **Tagányi** István, az aradvárosi szabadelvű párt elnöke üdvözölte az egybegyűlteket s előadta, hogy **Hieronymi** Károly, Aradváros országgyűlési képviselője leérkezett a választó polgárok közé, elmondani beszámoló beszédét. Arra kéri mindenekeelőtt a választókat, hogy elnököt válasszanak, a ki üdvözölni fogja a képviselőt s megteszi az ez alkalommal szükséges intézkedéseket.

Egyhangu felkiáltással **Tagányi** Istvánt választották meg elnöké, a ki pár szóval megköszönte a személyében összpontosuló bizalmat, azután pedig indítványozta, hogy a képviselő meghívására küldöttség menesztessék.

E küldöttség tagjai **Nesznera** Aladár vezetése alatt **Neuman** Dániel, **Nikolits** Péter, **Ring** Géza, **Dobiaschi** József és **Mihálik** József voltak.

A küldöttség eltávozott s kevés vártatva visszajött a képviselővel, kit az egybegyűlt közönség hosszas éljenzéssel fogadott.

Mikor **Hieronymi** az emelvényre lépett, ott **Tagányi** István üdvözölte pár szóval a választók nevében s felkérte, tartsa meg beszámolóját.

Hieronymi általános figyelem közt, öt negyedóra hosszaiig beszélt. (Beszédét egész terjedelmében mai számunkhoz mellékelve kapják olvasóink.) A beszámoló alatt többször hangzott fel tetszés és helyeslés, főleg akkor, mikor képviselőnk az önálló vámtérület ügyében elfoglalt álláspontját, a parlamentárizmus megszüntetésére, a felekezeti villongások megszüntetésére való törekvést, a küszöbön álló új választások

kilátásba helyezett tisztaságát, az őrési forgalom cslnját-binját s az iparos és kereskedő-világ érdekeinek felkarolását fejtegette. A magvas beszéd végeztével tartós éljenzés és taps zugott fel.

Végezetül *Tagányi* István mondott köszönetet Hieronyminek azért, hogy választóit a politikai élet kimagaslóbb eseményeiről ily kimerítően tájékoztatta. A beszéd — ugymond — meggyőzött bennünket arról, hogy képviselőnk törhetlen hűséggel ragaszkodik a királyhoz, jó fia nemzetének és teljesen kiérdemelte választói bizalmát. A közóhainak vél kifejezést adni, midőn felkéri, hogy a jövőben is oly irányban képviselje városunkat a parlamentben, mint eddig.

Ezzel a beszámoló-gyűlés Hieronymi életése közt, negyed egy óraker befejeződött.

A banket.

Este 8 óraker a polgárság lakomára gyűlt a *Központi Szálloda* nagytermében, melynek sűrű asztalai kevésnek bizonyultak a megjelentek elhelyezésére úgy, hogy a mellék-éte-remben még két hosszú asztalt kellett teríteni.

Az asztalfőn *Hieronymi* Károly országgyűlési képviselő, tőle jobbra *Urbán* Iván főispán, *Csák* Czirjék dr., *Dálnoki-Nagy* Lajos, *Csernovits* Diodor, *Hamzsea* Ágoston, *Fábián* Lajos dr. és *Institoris* Kálmán balra pedig *Ottrubay* Károly, *Márk* Károly és *Krausz* József ültek.

Megjelentek a banketten a beszámolóra lejöött képviselők: *Bessenyei* Ferencz, *Nyegre* László, *Urtutay* Gyula, *Tomcsányi* László, és *Wittmann* János is.

A menü a következő volt:

Vegyes felvágott aspikkal.

Angol rostbeauf francia mustárral, borjusított vegyes salátával és ecetes uborkával.

Almás pite melegen, crémes pite hidegen.

Vegyes sajt és alma.

Bar: Magyarádi asztali fehér.

Az első felköszöntőt *Urbán* Iván főispán mondotta a királynak, rövid, de hazatias szellemű szavakkal, melyet a jelenvoltak állva hallgattak végig. Zugó éljenzés követte a főispán szavait.

Arad képviselőjére *Csák* Czirjék dr. minora-rendfőnök emelt poharat. Elmondta, hogy nem udvariasságból állott fel ünneplendő a beszámolót tartó képviselőt, hanem kötelességből, mely a tisztelet és elismerés folyamánya. Felsorolja Hieronymi érdemeit, majd így folytatja:

Aki elfogulatlanul akar itélni, aki tisztán kíván látni, tekintse végig Hieronymi véletpályáját. Uraim! a 60-as évektől elkezdte minden esztendő, amit a hazafias kötelességek teljesítésében eltöltött, — nem efémer eredményeket mutat fel, hanem alkotásokat — nagyokat, melyeknek láttára megdobbann minden magyar szív, s melyeknek áldásait a haza, az egész nemzet érzi.

Ki ne tudna Uraim! hogy az élet tavaszát élő ifju minden órájának virágát a haza javára szakította le.

Ott látjuk mint ifju embert gróf Mikó Imre miniszter oledla mellett mint titkárt, majd az ut a középítészeti, majd a vízépítészeti s a vasuti osztályok főnökét. A 70-es években már mint a közmunka és közlekedésügy államtitkára a legfontosabb ügyek lebonyolításával, vezetésével bizatik meg. Külföldi tanulmányainak gyümölcsét a 80-as év elején Ordódy miniszter a közlekedésügyi miniszterium újászervezésére értékesíti. Szólják-e azon eredményekről, melyeket nagy tehetségével, törhetetlen munkásságával elért, midőn vízvédelmi szervezésével az Alföldnek leggazdagabb és legnagyobb részét árvízmentessé tette. Beszéljen a székes-lőváros, kinek érdeme a pesti Duna-szabályozás? Mint belügyminiszter a törvényhatósági tisztviselők számát növecsap szaporította, hanem azoknak méltányos fizetése-meléséről is gondoskodott.

Hosszas volna t. u. felsorolni azon érdemeket, melyeket a bölcs államférfiu tevékenységével a haza szolgálatában szerzett.

Beszédét Hieronymi Károly életésével fejezte be.

Csák Czirjék dr. szavaira *Hieronymi* Károly körülbelől a következő beszéddel válaszolt:

Kedves polgártársaim! Az a sok dicséret, melylyel előttem szólott tisztelt barátom szives volt elhalmozni, bizonyára érdemtelenül illet. Én soha egyebet nem teljesítettem, csak kötelességemet, ez pedig nem érdem. Ha nagy akadályok kerültek utamba, igyekeztem azokat leküzdeni s ha volt kedvező sikere, eredménye a küzdelemnek, a munkának, úgy ez csak a kötelesség jutalma volt. Egy részére akarok a beszédnek reflektálni. Azon idő alatt, mióta önöket és az önök derék városát képviselni szerencsém van, — ezelőtt körülbelül két évvel történt, hogy — én is azok közé állottam, kik a maguk becsületes meggyőződését követve, a pártnak, melynek kötelékébe tartoztunk, elveivel a magunkét összeegyeztetni nem tudtuk, nem akartuk, s különválva ettől, a magunk belátása szerint teljesítettük tovább kötelességünket s harcoltunk a kivivott siker érdekében. — S hogy így — néhány társammal, meggyőződésünk szolgálatába léptünk, el voltunk arra készülve, hogy cselekedetünk nem talál mindenhol tetszésre, annál nagyobb most a megnyugvásom, hogy most ilyen fényes sokaság helyesli eljárásomat. Félreértések, ha voltak, elenyésztek s részemről az én emlékezetemből ki vannak törölve. Kivánom, hogy feledtessenek azok minden részről végképen el. S midőn hálámat bizalmukért leróttam, kötelességemnek tartom, hogy köszönetet mondjak azért, amiért szivesek voltak olyan nagy számban mai beszámoló beszédemet meghallgatni. Köszönet szivességökért. Legyenek meggyőződve, hogy ahol csak tehetem, ezen viruló városnak, mely mindent a maga erejének köszönhet, érdekeit teljes odaadással, örömmel szolgálom. Más mód hálámat önök irányában leróni nincs. Engedjék meg, hogy poharamat e város polgáraitra emeljem.

Hieronymi beszédét a jelenvoltak hosszasosan éljeneztek.

Tagányi Sándor dr. magvas, hatásos beszédben a mai kormányra emelte poharat, arra a kormányra, mely a legkritikusabb, a legválságosabb időkben vette kezébe az ország ügyeinek vezetését.

Nikolits Péter állott fel ezután szólásra, a következő beszéddel életvén a főispánt:

Uraim! A városi polgárságnak mindenkor öröme szolgál, ha látja, hogy ügyeinek vezetése olyan férfiak kezébe van letéve, akik rokonszenvvel és szeretettel viseltetnek iránta, ilyen férfiut tisztelünk mi szeretett főispánunkban, a ki rövid idei működése alatt már bizonyította, hogy szíven viseli a polgárság érdekeit. Az ő egészségére üritem e poharat, kívánva, hogy *Urbán* Iván főispán ur ő méltóságát az isten sokáig éltesse. Éljen.

Szünni nem akaró éljenzés követte *Nikolits* szavait s a főispán sorban koccintott jelenlevőkkel, így köszönvén meg tüntető megnyilatkozását az iránta érzett tisztelet és szeretetnek.

Eközben a mellékteremben *Vásárhelyi* László üritett poharat a képviselő egészségére s indítványozta, hogy egy köldöttség hívja meg Hieronymit asztalukhoz, A köldöttség meghívására a képviselő megjelent a tereben s beszédet tartott, melyben ismételtan köszönetet mondott

azért a szives fogadtatásért, melyben részesítették.

— Én is olyan vagyok, mint a színész — mondotta — minél nagyobb a közönsége, annál szebben szaval. Itt azonban már megszünik köztünk a hasonlat, mert én, minél több halgatóm van, annál nagyobb igazságokat tudok mondani. Köszönöm a megtiszteltetést uraim, és legyenek meggyőződve, hogy amikor csak tehettem, igyekezni fogok hálámat kimutatni. Mindenkor szivesen fogok, ahol csak tehetem, rendelkezésükre állani. Arad polgáraitra üritem poharam.

Urbán Iván főispán a nagyteremben Arad polgáraitra üritett poharat. Megtisztelve érzi magát, hogy előlegezték neki a szeretetet, ragaszkodást és bizalmat, melyre még nem szolgált rá. A megyében ha vannak is érdemei, de a városnál nincsenek, de igyekezni fog a város irányában is az előlegezett tüntesszerű bizalmat és ragaszkodást megszolgálni. Arad polgárait élette sűrű, hosszas éljenzések közt.

Bessenyei Ferencz országgyűlési képviselő Csák Czirjék dr., a távollévót *Goldis* Józsefet ennek jelenlevő képviselőjét, *Hamzsea* Ágostont életti.

Hieronymi Károly *Bessenyei* Ferenczet, *Wittmann* János pedig Hieronymit élette.

Institoris Kálmán főjegyző Hieronymi Károlyt köszöntötte fel, ki midőn Aradváros tisztviselőinek anyagi érdekeiről volt szó, készséggel állt rendelkezésükre, s szivesen antichambrirozott a többi kegyelmes ur előtt.

Bessenyei Ferencz szellemes, élczes tószta után *Dálnoki-Nagy* Lajos alispán mondott költői ihlettel áthatott, poetikus beszédet a nőkre, Hieronymi Károly feleségére üritette poharát, mit Hieronymi a beszédre válaszolva, felesége nevében megköszönt.

Varga József Hieronymi Károlyhoz intézett az iparosság nevében beszédet.

A legvigabb hangulatban ért véget a lakoma, metyén a következők voltak jelen:

Ábrai Lajos, *Apor* Gyula, *Abrahám* Gábor, *Bakos* Pál, *Bing* Vilmos, *Bedeusz* Károly dr., *Bejczy* Árpád, *Blascka* Ernő, *Bene* Gyula, *Bánfi* Sándor, *Bokor* Alajos, *Balogh* Jenő, *Braun* Antal, *Berán* Antal, *Bogdán* Virgil dr., *Babó* Iván, *Bessenyei* Ferencz, *Csák* Czirjék, *Cs. Endés* Dániel, *Chirke* Vilmos, *Czigelbrier* Győző, *Czeiler* István ifj., *Desán* Péter, *Decsov* Miklós, *Dobjanszky* Titusz, *Daimel* Lajos, *Dániel* Kálmán, *Deutsch* Bernáth, *Domán* Sándor, *Darvas* Lajos, *Dálnoki-Nagy* Lajos, *Denk* József, dr. *Csernovics* Diodor, *Dományi* József, *Dér* Sándor, *Dengl* Rezső, *Dobiáschy* József, *Dörner* János, *Éles* Armin, *Eissen* József, *Engel* Armin, *Farkas* Ernő, *Fisch* Gyula, *Fehér* Alfréd, *Fényes* Rezső, *Freud* Fülöp, *Fetter* Géza, *Fényes* Kálmán, *Faragó* Gyula, *Fellner* N. dr., *Fuchs* Ignácz, *Friedmann* Miksa, *Frick* József, *Fuchs* Arnold, *Fromm* Frigyes, *Földes* Kelemen, *Fábián* Lajos, *Gebhart* István, *Gulácsy* Lajos, *Gasko* Béla, *Gyulányi* Rezső, *Guttman* Henrik, *Grünblatt* Samu, *Glück* Károly, *Glück* József, *Grimm* A. József, *Goldis* János, *Hamzsea* Ágoston, *Hirschl* Bernát, *Halmay* Andor, *Hecht* Arnold dr., *Hegyi* Albert, *Heinrich* Sándor, *Hájek* Rezső, *Hegedüs* László, *Hofbauer* Lajos, *Hanza* János, *Hitel* Dénes, *Hack* Frigyes, *Hajos* Árpád, *Herbstein* Mór, *Hartmann* Samu, *Holländer* Ignácz, *Hesch* Vilmos, *Jánossy* Győző, *Jakabffy* Dezső, *Institoris* Kálmán, *Joób* Gusztáv, *Jenatta* Henrick, *Hann* Alajos ifj., *Inokai* Tóth Lajos, *E. Illés* László, *Kossitzky* Viktor, *Knár* Lajos, *Kugler* István, *Kabdebó* János dr., *Keppich* Zsigmond, *Köpf* János dr., *Kádas* Kálmán, *Kertész* Miksa dr., *Krausz* József, *Kovács* Jakab, *Kneffel* Lajos, *Krisztyóry* János, *Keller* Izsó, *Konschitzky* József, *Krenner* Vilmos, *Kreiling* Péter, *Korbuly* N., *Kamarás* Béla, *Koias* Géza, *Kran* Lipót, *Kemény* Ferencz, *Kohn* József, *Khudy* József, *Kosch* Gusztáv, *Lashne* Hugó, *Landvai* Sándor, *Lászlai* Sándor, *Leitner* Lajos, *Langer* Auról dr.,

Lambay Miksa, Láng Viktor, Lócs Rezső, Kiss Ferencz, Losonczy Károly, Lukácsy Lajos, Lesonczy Zoltán, Mandl Vilmos dr., Marschall Lajos dr., Márk Károly, Marzsó Iván, Mészáros László, Mohaupt József, Müller József ifj., Meer Armin, Mihalik József, Neuman Dániel, Neuman Adolf ifj., Neuman Alfréd, Neuman Samu, Nits Pál, Nachtnébel Ödön, Nachtnébel Gyula, Nemess Zsiga dr., Nikolits Péter, Nesnera Aladár, Nagy Lajos, Németh József, Nyegre László, Orttutay Gyula, Odray Antal, Ottrubay Károly, Oláh Ödön, Pap Gyula, Pauter Lipót, Pálmai Lajos dr., Pick Ernő, Purgly János, Pichler János, Parecz Béla, Pozsgay Lajos dr., Preizinger József, Palényi Miksa, Pap Elemér, Pataki Emil, Reusz Mór, Rózsay Pál, Rozvány György, Ring Zsigmond, Ring Géza, Röder Adolf, Reppmann Gyula, Rámor Lajos, Ring Béla dr., Reicher Károly, Rónay István, Reinhart Gyula, Reinhart Géza, Réthy Viktor, Ring Lajos, Ruzsics Károly, Ritt Gyula, R.nitz Mayer, Schön Oszkár, Szuchy József, Schlésinger Farkas, Steiner Ferencz, Szontag Gyula, Schäffer Richárd, Stoll Béla, Szalay Károly dr., Singer Gyula, Sorbán János, Sarlot Domokos, Szalay Béla dr., Szalay Károly dr., Schmidt József, Szücs Béla, Szél Ernő, Székely Mór, Szabó Károly, Szöllösy Jenő, Stengl Andor, Szikra Lenárd, Schick Dávid, Sági Henrik, Szabó Albert, Steinhardt Mór dr., Steigerwald Alajos, Steingaszner Hermann, Szilágyi Mihály, Szczerbowski László, Schusztér Henrik dr., Stein Zsigmond, Spielmann Adolf, Stauber József, Strasser Károly, Springer János, Tabakovits Emil, Tulipán Sándor, Tagányi Sándor dr., Tenner Ignátz, Tagányi István, Tisch Mór dr., Tedeschy Viktor, Tagányi Gusztáv, Ternay Árpád, Tausch Rezső, Tiszti Lajos, Tomcsányi László, Urbán Iván, Varga József, Verbos Adám, Varga János, Vásárhelyi László, Vajda Lajos, Varjassy Lajos, Vertán Oszkár, Virágh Lajos, Varjassy Árpád, Verzár István, Valkányi Rezső dr., Vértés Henrik, Walder Gyula, Weisz Sándor, Wittmann János, Weisz Dávid, Wallfisch Armin, Wittenberger Hermann, Wittenberger Armin, Wittenberger Izidor, Weisz Bernáth, Zubor Andor, Zádor Bertalan, Zima Tibor, Zikó János.

Kulturpalota Aradon.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, december 9.

A tegnap óta tartó politikai mozgalmak és jubiláris ünnepekkel egyidejűleg egy másik közérdekű ügyünk is megmozdult és egész szerényen, mintegy az előtérben álló események árnyékába vonulva lépett egy nagyot a megvalósulása felé.

Ugyanis dr. *Fejérpataky* László időzött a múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelőségének képviselőjében szombaton nálunk és tárgyalt a városban létesítendő múzeum és könyvtár érdekében.

Tegnap délelőtt volt a polgármester elnöklete alatt az értekezlet, melyet a Kölcsey-egyesületnek külön e célra kiküldött bizottsága *Fejérpataky* Lászlóval tartott s melyen konkrét alakot öltöttek mindazon tervezgetések, a mik eddig tulajképpen csak egy távoli reménykedés alkotó elemeinek foszlányai voltak.

Csakugyan ideje, hogy a népes, fényűző és intelligenciájával oly nagyralevő Arad komolyan hozzájárjon egy oly intézmény megvalósításához, melylyel már a többi egyenrangú vidéki városok régóta tulszárnyalták, mely nélkül csak egy kissé jelentékenyebb város nem is képzelhető: egy nyilvános közkönyvtár létesítéséhez. Az aradi közönség tudvágyát ma a kölcsönkönyvtárak regényei s a kávéházak hírlapjai táplálják, sőt még az egyetlen kulturális hivatással bíró egyesületünknek, a Kölcsey-egyesületnek a könyvtára sem tölt be a kölcsönkönyvtárakétól elütő, komo-

lyabb, magasabb szerepkört. Az egyesület felolvasási ctyklusai, valamint a nemzeti szövetség munkás estéi s a szabad lyceum kezdetei inkább csak szerény körű és hatású társadalmi akaródzások, szórványos, egymással szerves összefüggés nélküli ephemer jelenségek. A kaszinó és egyes asztaltársaságok közművelődési jelentőségre nem tudnak emelkedni és hogy a társadalom tehetetlenségét kívülről jövő impulzus mennyire nem támogatja, annak legtalálható jele, hogy például törvényhatósági bizottságunknak épen az a szerve nem működik soha, mely ennek a célnak előmozdítására volna hivatva — az ugynevezett *népnevelési bizottság*.

Valósággal érthetetlen, hogy a kormány azelőtt a közművelődésnek nyilvános könyvtárak és múzeumok által való előmozdítását nem vonta kulturpolitikájának eszközei közé. Itt Aradon például már több egy negyedszázadánál lett a *kormány közbenjöttével* két nagy könyvtár nyilvános intézetek tulajdonává oly körülmények között, melyek ama könyvtárak használatától a közönséget elzárták. A szerény társadalmi támogatás mellett létesült Kölcsey-könyvtár csak a *tagok* számára van, de azok sem használhatják igazán, mert nincs olvasóterme: egyáltalán nincs helye s időszakonként vándorol oda, hol a város a részére egy-egy ideiglenes zugot szorít. A kaszinó könyvtárával hasonló az eset. Épen így vagyunk egyes gyűjtemények és múzeumokkal, mint az ereklyemúzeum, gymnásiumi, Kölcsey egyesületi gyűjtemények stb. melyek körül csak az első hozzáférhető a közönség számára. Mindezek magukban, rendezetlenül, eldugva értéktelenek, mert nem használhatók, holott állandó cél tudatos intézkedések által — még a különböző tulajdonjogok respektálása mellett is — a nagy közönség használatára és hasznára állhatnának, tanulságos és kölcsönösen művelő, a társadalmi életet nemesebb irányban fejlesztő érintkezések középpontjául szolgálhatnának, ha t. i. rendes és szakszerű kezelés alatt oly helyiségekben őriztetnének, melyekben a közönség tartózkodhatnék s a gyűjteményeket s könyvtárakat szórakozás, vagy tanulás, és ismeretgyűjtés céljából ott helyhen használhatná.

A mostani közoktatásügyi kormány felismerte a nyilvános könyvtárak és gyűjtemények létesítése és fentartásának rendkívüli jelentőségét, és a miként általában az egész országban, úgy különösen Aradon, hol egy nyilvános könyvtár és múzeum alakításának elemei jóformán adóttak, rajta van, hogy ily intézmények létesüljenek.

A tegnapi értekezleten *Fejérpataky* megjelölte a város teendőinek sorát és formáját, a melyek kapesán a kormány erkölcsi és anyagi támogatása bizton remélhető. A létesítendő múzeum és könyvtár gazdája s felügyelőjévé a városnak kell lennie, ő kell, hogy a megvalósítás legközelebbi föltételeit megjelölje s egy konkrét beadvány alapján a kormány anyagi támogatását a méltányosság és lehetőség határai között kérje. E beadványban utalni kell a *fentartás és folytatolagos kiegészítés* forrásaira, és mellékelni kell hozzá az épület tervrajzát, költségvetését és azon finanziaális módozatokat, a melyek mellett az egésznek létesítése remélhető.

A részletek megbeszélése közben szükségképpen kérdés tárgyát képezte a *hely* is, a hol a kulturpalota felépítendő volna. Itt némi bökkent okoz azon körülmény, hogy a Lyceummal átellenben tervbe vett telek 10 évre a Miniszteriummal kötött egyezség révén játéktérül van átengedve, így tehát, mint másik alkalmas hely, a Mittelman-féle szeszgyár telke is szóba jött. Az értekezlet egyelőre egy oly épületterv elkészítésével bizta meg a Kölcsey-egyesület elnökségét, mely minden oldalra szabadon áll, és mely a belsejében elhelyezett intézetek fejlődéséhez képest bővíthető s tovább kiépíthető.

Már akárhol és akárhog, de kívánatos, hogy ez a kulturális vállalkozás, a mi tengeri kigyónk végre már a megvalósulás stádiumába lépjen, s épen azért köszönet és elismerés illeti dr. *Fejérpataky* Lászlót, a ki ennek a mi törekvésünknek létesítése körül nemcsak támogat bennünket, de minden újabb mozzanatnál a kezdeményező, vezető szerepére vállalkozva, magának a siker kivívásában első rangú helyet biztosít.

HIREK.

— **Tűzhalál Kisjenőn.** Végzetes és borzalmas kimenetelű szerencsétlenségről tudósítanak bennünket Kisjenőről. *Brázsa* Simon volt kisjenői községi bíró házában történt a szerencsétlenség egy petroleum lámpa felrobbanása folytán. A szobában a bíró felesége és két gyermeke ültek, mikor az égő lámpa felrobbant. A láng egy perc alatt a szobában lévő ruhájába kapott s az *asszonyt és a két gyermeket teljesen összeégette*. A szerencsétlen nő *súlyos égési sebeket szenvedett*, két gyermeke pedig *ma éjjel az égési sebekbe belehalt*.

A csár egészségi állapotára vonatkozólag jelentik Livádiából, hogy az utóbbi napot a csár jól tölte, hőmérséke rendes és a javulás minden tekintetben a teljes felgyógyulásra ad reményt.

— **Nagy vasuti szerencsétlenség Spanyolországban.** Madridból sürgönyzik, hogy a *Cordova-Felineri* vonalon két vonat a váltók hibás beállítása folytán *összeütközött*. A rombolás iszonyu volt. Az utasok közül *37 ember vesztette életét*, 16 pedig életveszélyesen megsebesült. A romok között azonban valószínűleg még többen szenvedtek szörnyű halált.

— **József Agost főherceg családi öröme.** *József Agost* főherceg nejével, *Augusta* főhercegnővel Abbáziába érkezett. A főhercegi pár hosszabb ideig marad a fürdőhelyen. *Augusta* főhercegnő, királyunk unokája újabb családi öröme néz elébe. A főhercegnő a voloscai nyaralóban fogja bevárni a gölyát.

— **Szelle József csődje.** Megirtuk, hogy *Szelle József* aradi ügyvéd ellen az aradi királyi törvényszék elrendelte a csődöt. Az ügyvédi kamara ennek folytán ma tartott választmányi ülésén *Szelle Józsefet* a csőd folyamára az *ügyvédség gyakorlatától egyhangulag felfüggesztette*. Irodája részére a kamara ügygondnokot a csőd elrendelésének jogerőre emelkedéséig nem nevezett ki. *Szelle* ugyanis a törvényszék határozatát a nagyváradi ítélőtáblához megfeleltette.

— **Képviselőjelölés.** Nagymárton kerületében, melynek mandátuma *Asbóth* János lemondásával üresedett meg, *Kassits* Pétert jelölték képviselőnek.

Hieronymi Károly országgyűlési képviselőnek 1900. évi december hó 9-én választóihoz intézett beszéde.

Tisztelt Uraim!

Arról a nagy politikai átalakulásról, a melyet a múlt év elején beállott törvényen kívüli állapot orvoslása tett szükségessé és amely a Széll-kormány kinevezésével, a volt nemzeti párt tagjainak és a dissidenseknek a szabadelvű pártba való belépésével nyert befejezést, a múlt év tavaszán számoltam be.

Azóta a képviselőház zavartalanul működik; és ha nem élnék dualisztikus monarchiában, mely a közös ügyeknek elintézésére mindkét állam alkotmányos képviselőinek közreműködését igényli, azt mondhatnók, hogy politikai helyzetünk teljesen normális.

Tudják, tisztelt uraim, hogy az új kormány legelső feladata az Ausztria és Magyarország közötti kereskedelmi viszonyoknak törvényes rendezése és a költségvetési törvénynek elintézése volt; mert az 1898. évi I. törvényczikk az 1887-ben kötött vám- és kereskedelmi szövetség hatályát, valamint mindazokat a törvényeket, melyek a közvetett adókra és a közös bankra vonatkoznak és az 1887-iki vámszövetséggel egyidejűleg hozattak, ideiglenesen az 1898. év végéig hosszabbította meg és hogy az 1898. év lejárt a nélkül, hogy az osztrák és a magyar kormány között megállapított új egyezmények becikkelyeztettek vagy megfelelő ideiglenes intézkedés tételét volna. Ezen viszonyok törvényes rendezése, az osztrák képviselőház munkásságának teljes fennakadása folytán, a mi a közel múltban az osztrák képviselőház feloszlására és új választások kiírására vezetett, csak úgy volt lehetséges, hogy a Bánffy-kormány és az osztrák kormány között létrejött, a vám- és kereskedelmi szerződésre, a közvetett adókra és a közös bankra vonatkozó megegyezések, a magyar országgyűlés által az Ausztria részéről való viszonzóság feltétele mellett és ezen viszonzóság tartamára fogadtattak el, de a miniszterelnök javaslatára oly módon, hogy az országnak az önálló vámterületre vonatkozó joga ezen törvényben újra el van ösmerve.

Az 1899. évi XXX. t.-cz. ugyanis újra kimondja, hogy Magyarország, mint «a fejedlem többi országaitól jogilag különálló ország, saját felelős kormánya és törvényhozása útján intézkedhetik és kereskedelmi ügyeit vámvonalak által szabályozhatja». Szükséges volt ezt a törvényben újra kimondani, szemben a megelőző kormány

által elfogadott állásponttal, mely az «ischli clausula» néven ismeretes és a mely szerint a vám- és kereskedelmi szövetség állapota fennállott volna mindaddig, míg az törvényesen nem módosítottatik. Kimondja ugyanazon 1899. évi XXX. t.-cz., hogy a lejárt kereskedelmi szerződések megújítása előtt új autonóm vámtarifa készitendő és hogy a lejáratl nem bíró kereskedelmi szerződések a vámszövetség akármelyik tagjának kiváságára felmondandók és abban az esetben, ha akár a viszonzóság megszűnik, akár pedig az autonóm vámtarifa létre nem jön: az ország kormánya a kereskedelmi ügyekben önállóan rendelkezik.

A jövő esélyeivel szemben rendkívül fontosak a most említett törvényes intézkedések; mert abban az esetben, ha Ausztriával érdekeinknek megfelelő vám- és kereskedelmi szövetség iránt megegyezni nem tudnánk: az ország sem az autonóm vámtarifa által, sem némely határidőhöz nem kötött kereskedelmi szerződések által az érdekeinek megfelelő intézkedésekben korlátozva nincsen.

Anyagi tekintetben a Bánffy-kormány által az osztrák kormányval megállapított egyezmények némely Magyarországra nézve évtizedeken át fennállott sérelmet orvosoltak, nevezetesen megszüntették az ugynevezett átutalási eljárással az országnak az indirekt adóknál szenvedett folytonos károsodását.

Mig az 1898. évi I. t.-cz. szintén a viszonzóság feltétele mellett hosszabbította meg a vám- és kereskedelmi szövetséget, de a régi 1887-ben megállapított alapon; addig az 1899. évi XXX. t.-cz. az új egyezményeket léptette érvénybe.

Ezeket az eredményeket és a kormánynak azt az érdemét, hogy kivezette az országot a törvényen kívüli állapotból, és megóvta az alkotmányt további károsodástól, — nem tagadja senki; de elég gyakran halljuk, hogy az új pártalakulás, vagyis a volt nemzeti párt tagjainak a kormány-pártba belépése a szabadelvű párt egységét és erejét veszélyezteti; halljuk, hogy ellentétek állanak fenn a régi szabadelvű párt és a volt nemzeti párt között; hogy a nemzeti párttal klerikális és agrárius hajlamu elemek jöttek a szabadelvű pártba, és hogy ezek a kormányt a liberalizmusra káros irányban befolyásolják.

Hogy a 48-as és függetlenségi párt és a néppárt igyekeznek a szabadelvű párt tagjai között meghasonlást előidézni; hogy erre alkalmas eszköz mindig azokra az időkre visszatérés, midőn a mostan egy pártot képező

tagok között éles harcok folytak: az természetes, és ez a pártéletnek és párttörekvéseknek természetes jelensége. De szerencsére sem abban, hogy a szabadelvű párt egysége lenne veszélyeztetve, sem abban, hogy a szabadelvű eszmék érvényesülését, ezen irány változatlan fenntartását fenyegetné veszély, — igazuk nincsen.

Ugy hiszem, hogy nem kell azt bizonyítani, hogy nincsen olyan politikai párt, melynek minden tagja minden kérdésre nézve teljesen egyetért; nem is lehetséges, nem is szükséges a pártegység szempontjából, hogy a párt minden tagja minden politikai kérdésben egyformán gondolkozzék; elég, hogy a pártban a fő vezérelvekre nézve és az aktuális politikai kérdésekben meg legyen a nézetegység.

Az pedig tény, hogy a szabadelvű párt minden tagja, lett legyen annak korábbi pártállása bárminő, egyenlő őszinte támogatásban részesíti a kormányt; hogy a pártnak minden tagja az Ausztriával közös viszonyoknak nemcsak elvi, hanem ez idő szerint egyedül lehetséges módon való rendezése iránt egyetért, mert hiszen a volt nemzeti párt tagjai mindig elfogadták és magukénak vallották a mostani közjogi állapot és a múlt év tavaszán és nyarán történt ideiglenes rendezés létrejöttében a volt nemzeti párt tagjai a kormányt egész odaadással támogatták; és hogy sem a monarchia külpolitikájára, sem az aktuális belpolitikai kérdésekre nézve a párt tagjai között véleménykülönbség nincsen.

Az aggodók mindezekkel a nyilvánvaló jelenségekkel szemben azt állítják, hogy nem is a szabadelvű párt jelenét, hanem a jövőjét féltik; mert a mostani országgyűlés mandátuma jövő évi november hónapban lejár és a néppártnak országszerte kiterjedt agitációját látva, attól félnek, hogy a jövő választásoknál a néppárt meg fog szaporodni és a szabadelvű párt gyengülve fog a választásokból kikerülni.

Ezen félelmek egyik forrása az, hogy a kuriai bíraskodásról szóló törvény, mely a jövő évi választásoknál első ízben fog érvényesülni, sok olyan választási visszaélést fog lehetetlenné tenni, mely az ország némely választókerületében eddig néha előfordult; és hogy a kormányelnök nem fogja alkalmazni azt a kiméletet nem ösmere, mindent legázoló erőszakot, mely a másképp gondolkodókat tüzzel-vassal üldözi.

De hát kérdem, használt-e a szabadelvű párt az az erőszak, melylyel az 1896. évi választások az országnak több választó

kerületében lefolytak? Noha nincsen az iránt kételyem, hogy mindazok az eszközök, melyek az 1896-iki választásoknál alkalmazásba vétettek, a szabadelvű párt érdekében alkalmaztattak; nem-e ezen erőszakos választásoknak volt kifolyása az, hogy a számban olyan tulsúlyban levő szabadelvű párt tehetetlen volt nem egy alkalommal a megfogyott kisebbséggel szemben? És nem vezetett-e ezen választási politika oda, hogy midőn a kormánypárt alkotmányos eszközökkel nem tudott célzt érni, az erőszakot magán az alkotmányon kísérlette meg.

Éppen a szabadelvűséggel nem egyeztethető össze az ellenvéleményeknek erőszakos elnyomása, mert a liberálisizmus lényege abban áll, hogy tiszteli az egyéni meggyőződést, nem korlátozza az egyéni szabadságot, hanem megvédi azt a közjó nevében vagy ürügye alatt gyakorolt elnyomás ellen.

A kormányelnököt védeni azon gyanu ellen, mintha néppárti hajlamai lennének, valóban izléstelenység lenne; abból, hogy nem fog az ellenzékkel szemben erőszakot használni, azt a vádat emelni ellene, hogy nem elég szabadelvű, önmagában ellenmondás.

A kuriai bíraskodásról szóló törvény célja az, hogy a választások a szavazó polgárok véleményének és nézetének szabad nyilvánulása legyenek; a ki tehát ennek a törvénynek a hatálya alatt attól fél, hogy a jövő választásokon a reakzionárius pártok fognak megerősödni, az nem bizik a nemzet többségének szabadelvűségében; az nem bizik a szabadelvű eszmék hódító hatásában, nem bizik abban, hogy a magyar nemzet érdeme szerint bírálja meg a néppárt programját.

A néppárt programjának egyetlen lényeges pontja: az egyházpolitikai törvényeknek módosítása. A program többi pontjai nem lényegesek a párt jellemzése céljából. És programjának ezen egyetlen lényeges pontját sem fejtette ki a néppárt; nem mondotta meg sehol soha, hogy mit kíván a mai törvényes állapot helyébe helyezni. Az egyházpolitikai törvények hatályon kívül helyezése egy negatív kíváncsalom, melynek teljesülése ismét kiszolgáltatná az egyén polgári állására vonatkozó intézkedéseket az országban lévő hét különböző egyháznak. Ismét elő idézné azt a helyzetet, hogy míg a házasság az egyik egyház intézményei szerint törvényes, addig a másik egyház ezt házasságnak el nem ösmerné.

A magyar nemzet tulnyomó nagy többsége az egyházpolitikai törvények megalkotását igaz hamisítatlan lelkesedéssel támogatta; egyedül ez a támogatás tette lehetővé ezen törvények létrejöttét. Midőn a nemzet ezen törvények megalkotását lehetővé tette, legjobb, legszebb tradícióinak szellemében járt el. A magyar nemzettel nem lehet azt elhítni, hogy ezen törvényeknek hatályon kívül helyezése a vallás érdeke. Nem a vallás érdeke sugalmazza a néppárt programját, hanem az egyház hatalmának és befolyásának gyarapítása.

Avagy talán az fogja a magyar nemzetet a néppárt karjaiba terelni, hogy folyton az egyoldalú katolikus szempontokat hangoztatja? A magyar ember tiszteli mások meggyőződését, más vallásuak iránt türelmes, a vallási fanatizmusra soha sem volt hajlandó. A magyar nemzetet viszontagságos multja megtanította arra, hogy a klerikális irányzat volt mindig a reakció előharczósa.

A néppárttal szemben legkevésbé lenne helye az erőszaknak. A néppárti gyűléseknek betiltása, vagy bármely hasonló erőhatalmi intézkedés a néppártot csak megerősítené: mert felbátorítaná, hogy hasonlóan az erőszaknak és erkölcsi kényszernek eszközeivel éljen. A néppárti vezetők, minden ellenük alkalmazott erőszakos intézkedést vallási üldözésnek tüntetnének fel. A kormánynak a néppárttal szemben csak egy feladata van: ügyelni arra, hogy a törvény egyforma szigorral megtartassék.

A másik aggodalom, a melyet a szabadelvű párt jövőjét illetőleg hangoztatnak, az, hogy a kormány az agrárius törekvésekkel szemben nem fejt ki elég ellentállást.

Az agráriusok nem képeznek külön politikai pártot. Az agrárius törekvések, amennyiben azok alatt a mezőgazdaság érdekeinek előmozdítását értjük hazánkban, mely tulnyomólag földmivelő állam, nemcsak jogosultak, hanem szükségesek.

Csak azon felfogás ellen kell állást foglalnunk, hogy a földmivelés érdekeinek megővésére az ipar és kereskedelem korlátozandó.

Az a felfogás, hogy a kereskedelem és ipar a mezőgazdaságnak kárára lenne, a gazdasági ismeretek gyermekkorába tartozik, mikor még a gabonakereskedőket üldözték, mert a néphit szerint a gabonát megdrágították, meg a mint most némelyek a kereskedőket vádolják, hogy a buza árakat lenyomják.

A kereskedésnek feladata a termelt árukat, legyenek azok akár mezőgazdasági, akár ipari termékek, időben és térben célszerűen megosztani. Haszna van ebből a termelőnek és fogyasztónak egyaránt. Mert az áruknak ezen felosztása szükségszerűen maga után vonja azok árának nagyobb stabilitását; megakadályozza és ellensúlyozza azt, hogy bő termések esetén a termelő áruit el legyen kénytelen vesztegetni és szűk termések esetén a fogyasztó legyen kénytelen elviselhetlen magas árakat fizetni.

Éppen ilyen kevéssé lehetnek az ipar és mezőgazdaság érdekei ellentétesek. Minden fejlett iparral bíró ország gazdasági története azt bizonyítja, hogy csak ott lehet egészséges ipar, a hol a mezőgazdaság már a tökély magas fokán áll.

A mezőgazdaság legnagyobb érdeke az, hogy magasabb gabonaáraink legyenek. Ez pedig csak úgy lesz elérhető, ha mezőgazdaságunk termékeit saját népességünk tudja elfogyasztani és kivitelre szoruló fölöslegünk nem lesz; mindaddig, míg ilyen fölöslegünk van, a gabonavámoknak sem lehet áremelő hatása. A népesség és ezzel a fogyasztók szaporodásának egyetlen útja pedig az ipar fejlődése. Ma igen nagy a kivándorlás hazánkban, mert nagyon sokaknak nincs megélhetési módjuk; higgyék meg, tisztelt uraim, hogy csak a megfelelő kereset hiánya okozza a kivándorlást. Nem a rossz, hanem a legjobb elemek azok, kik ha itthon nem képesek boldogulni, felkeresik a munkát a tengeren túl is, és haza küldik megtakarított filléreiket. Az ipar fejlődésével nemcsak a kivándorlás fog megszűnni, de sokan fognak bevándorolni és ezzel a fogyasztók számát szaporítani.

És a mint beállana az a Magyarországára nézve szerencsés állapot, hogy saját gabonatermésünket itthon tudnók elfogyasz-

tani és a saját termésünk szükségletünk kielégítésére elég nem lévén, külföldről lennénk kénytelenek buzát behozni, beállana az a mezőgazdák által óhajtvá-óhajtott állapot, hogy buzánk ára emelkednék.

De hogyan érhetnők el ezen éppen a mezőgazdák által óhajtvá-óhajtott állapotot másként, mint iparos népességünk és ezzel a fogyasztók számának szaporításával.

Egy feltevésben igenis képzelhető a mezőgazdasági és ipari érdekek között ellentét, de csakis ebben az esetben:

ha a mezőgazdák, tekintettel arra, hogy Ausztriával egy közös vámsorompókkal védett vámterületet alkotunk, úgy gondolkoznának, hogy Magyarország gabonafeleslegét ne a magyar, hanem az osztrák iparos népesség fogyaszsa és hogy ennek folytán az ipar a hazai munkaerőt ne drágítsa, a vámsok hatása ezen esetben érvényesülne, a nélkül, hogy a hazai munka megdrágulna.

Csak azok, a kik így gondolkodnának, de felteszem, hogy ilyenek nincsenek, csak azok nézhetnék meglepődéssel, hogy a magyar ipar nem fejlődik.

Annak dacára, hogy mezőgazdaság, ipar és kereskedelem egymásra vannak utalva és hogy a mezőgazdaság életérdeke az ipar fellendülése, az agrárius és merkantil irányok egymással harcban állanak; mindkét irányzatnak az a törekvése, hogy a kormány politikai hatalmát a maga céljainak szolgálatába állítsa.

A kormány azonban sem az egyik, sem a másik irány érdekeit egyoldaluan nem szolgálhatja. Amint azt a miniszterelnök ismételtelen kijelentette, a kormány a földmivelés, ipar és kereskedelem érdekeinek harmonikus fejlesztését tartja feladatának. A világ mai alakulásában a kormányzati politika egyik nagy feladata a nemzet anyagi érdekeinek előmozdítása; ez pedig el nem érhető nyers termelő osztályok egyoldalú támogatásával.

Egy olyan intézkedés történt a mostani kormány alatt, mely azon aggodalmat keltethetné, hogy a kormány a mezőgazdasági érdekeket az ipari érdekeknél előbbre teszi; és az az örlési forgalom eltörlése, mely a malmoknak, tehát egy nevezetes, önállóan magas polczra kifejlett hazai iparnak mindenestre kárára van.

Ezen intézkedést azonban a mostani kormány elődjétől örökségképpen vette át, mint az osztrák kormányval korábban a megelőző kormány által történt megállapodást, melyet az egész egyezmény létrejöttének kockázatát nélkül elvetni nem lehetett.

Az örlési eljárás megszüntetését részemről hibának tartom; hibának tartom, mert úgy a malomipart, mint a mezőgazdaságot egyaránt károsítja. Egy sajnós tévedés volt ez intézkedés és azt hiszem, a magyar gazdaság rövid idő alatt meg fog tapasztalásból győződni arról, hogy ez neki semmit sem használ. Az örlési eljárással a hazai malomipar lisztre kiviteli praemiumot kapott; már pedig a gyártmány kivitelére adott praemium arra a nyersterményre, melyből a gyártmány készül, hátrányos nem lehet.

Az örlési forgalomnak előnye a mezőgazdaságra abból állott, hogy a magyar mezőgazdasági terméket, mint lisztet ki lehetett vinni a külföldre oda is, a hová a buzát kivinni nem lehetett; mert nem úgy áll a dolog, hogy a malmok csak a külföldről behozott buzát vitték ki mint lisztet a külföldre.

A magyar malmok ugyanis csak finom lisztet vihetnek ki a külföldre és hogy egy millió métermázsa finom lisztet vihessenek ki, 5 millió métermázsa búzát kell feldolgozniok. Ha tehát a malmok egy millió métermázsa idegen búzát hoznak be, hogy egy millió lisztet a vám visszatérítése mellett kivihessenek, ezen egy millió métermázsa idegen búzán kívül, még négy millió magyar búzát kell örölniök. Mindazok az intézkedések tehát, a melyek a malmokat a liszt kivitelére serkentik, egyúttal a magyar búzának nagyobb mennyiségben való feldolgozására ösztönzik. Az örlési forgalom megszüntetése a magyar malmoknak kiviteli képességét kétségen kívül csökkenti; hogy pedig a malmok öröképességének megszorítása és korlátozása a mezőgazdaságnak legyen hasznára, holott mindenki tudja, hogy a malmok a búzának legjobb vevői és hogy azonnal visszamennek a buzaárak, valahányszor a malmok üzemüket redukálják, hogy — mondom — a malmok öröképességének korlátozása a mezőgazdaság érdekében állana, bizonyára senki sem fogja állítani.

Azt a károsodást, melyet a malmok az örlési forgalom megszüntetésével szenvednek, a kereskedelmi miniszter, mint a hogy azt t. Uraim nemrég többen személyesen hallották, ellensúlyozta tetemes és messzemenő vasúti tarifális intézkedésekkel; mert hiszen az ipar támogatásának és károsodástól való megóvásának van sok különféle utja.

Ne is keressük azokat a különböző félreértéseket, melyek a mezőgazdasági és ipari körök között felmerültek, kormányi politikában, kormányi intézkedésekben vagy mulasztásokban. Megvan ezeknek természetes magyarázata abban, hogy az ország egész gazdasági helyzete felette kedvezőtlen, és hogy ez alatt szenvednek a mezőgazdaság, az ipar és kereskedelem érdekei egyaránt.

Magyarország gazdasági helyzete pedig ma felette kedvezőtlen. Tetemesen megcsökkent a kereset; rossz a mezőgazdaság helyzete és pang az ipar és kereskedelem.

Hogy mezőgazdaságunk az ország termelésének és gazdasági egész tevékenységének ezen fő és legelső faktora milyen nehezen küzd meg a kedvezőtlen viszonyokkal, milyen kétségbeesett erőfeszítésekre van szüksége, hogy a mostani alacsony gabonaárak mellett magát fentarthassa, általánosan ismeretes.

A mezőgazdának, hogy magát fentarthassa, a magtermelésről át kell térnie kereskedelmi növények termelésére, cukorrépa-művelésre, állattenyésztésre; de mind ez tetemes befektetéseket és sokkal nagyobb forgótőkét igényel, mint a magtermelés.

A statisztika mutatja és tanúsítja, hogy a magyar mezőgazdaság az utóbbi években igen nagy összegekre menő jelzálogkölcsonöket vett föl.

Sokan abban a véleményben vannak, hogy ezen nagy összegeknek tulnyomó része inproduktív kiadásokra ment el és hogy ezen nagy összegeknek tulnyomó részét a mezőgazdák megélhetésükre, vagy gazdasági üzemük hiányának pótlására fordították.

Én nem vagyok ebben a véleményben. Nincs ugyan olyan részletes statisztikánk, mely e tekintetben biztos felvilágosításokat adhatna, de ha tekintem azt, hogy mennyi major épült az országban, mennyi új gazdasági épület keletkezett; ha tekintem a gazdasági gépek jelentékeny szaporodását és azt,

hogy az ország marhaállománya mennyire szaporodott és hogy ezen szaporodás egészen nyugoti fajta szarvasmarhában áll, mely hazai fajtáknál sokkal értékesebb, arra az eredményre jutok, hogy a mezőgazdasági birtok újabb megterhelésével együtt járnak a mezőgazdasági üzemekben történt nagy befektetések.

Ezekben a befektetésekből azonban szünet állott be, mert a jelzálogkölcsonöket nem a hazai tőke, nem a hazai megtakarítások szolgáltatták, hanem a külföldi tőke; és miután a magyar záloglevelek a külföldön, ideértve Ausztriát is, el nem adhatók, sőt korább kibocsátott záloglevelek egy részét kénytelenek voltak visszavásárolni, a jelzálog-intézetek újabb kölcsönöket nem adhatnak.

Ez az oka részben annak is, hogy nemcsak a fővárosban, hanem az egész országban az építkezés szünetel, ami maga után vonja számos iparágak pangását.

Magyarországon az utolsó adatok szerint évenként átlagosan 129 millió forint jelzálogkölcsonöt adtak csak a pénzügyintézetek. Ez az évi 129 millió forint hiányzik a nemzet háztartásában.

A vizsabayozó társulatok az ármentesítési munkákat jó részben befejezték, az öntözési munkák pedig még megkezdve nincsenek; szünetelnek tehát azok a vizsabayozási munkák, melyekre évenként milliók lettek elköltsve.

Viczinális vasut az utolsó öt évben évente 600—700 kilométer, 24—30 millió frt költséggel épült, amely egész összeg hitel-művelet alapján fedeztetett, mert nemcsak az elsőbbségi részvények adattak el a külföldön, hanem a községek és törvényhatóságok is, amelyek a törzsrészvényeket vásárolták meg, az azok árának megfelelő készpénzt hitelművelet alapján szerezték meg.

Az utolsó két évben pedig vasutak nem épültek, ennél fogva nincsen sinekre, talpfákra szükség; nincsen munkájuk sem a vállalkozóknak, sem a munkásoknak.

Mindezek a pénzforrások most elapadtak és a megelőző öt évhez viszonyítva legalább 150—200 millió frt idegen tőkével kevesebb jön be évente az országba.

Ha ehhez még hozzáfűzzük azt, hogy a mezőgazdák részint az 1896. évi rossz termést, részint a sertés-vésznek és a szőlők elpusztulásának hatásait még nem tudták ellensúlyozni és hogy ennél fogva vásárlási képességük igen nagy mértékben megapadt, figyelembe vesszük továbbá a kamatlábnak Európaszerte való emelkedését, úgy azt hiszem, előttünk áll azoknak az okoknak az összessége, melyek a mostani rossz gazdasági helyzetet eredményezik.

Reámutattam a mostani pangás okaira, melyeket röviden abban foglalhatok össze, hogy az idegen tőkének az a beözönlése, mely a magyar gazdasági életet az utóbbi évek folyamán termékenyítette, megszűnt, aminek természetes következménye a számos iparágban beállott pangás és a kereseti forrásoknak csökkenése.

De hát olyan-e egész gazdasági helyzetünk, hogy folytonosan újabb és újabb idegen tőkét vagyunk kénytelenek igénybe venni?

A felelet e kérdésekre az, hogy a termelés csak tőkék segítségével történik, s minél tökéletesebb termékeket állítunk elő, annál nagyobb tőkékre van szükségünk. A magyar

nemzeti termelésnek tehát, mely még főleg nyerstermékeket állít elő, s melyet majd minden ágában magasabb fokra kell emelni, még igen sok újabb tőkebefektetésre van szüksége. A baj abban van, hogy idegen tőkére szorulunk, melynek kamatai kívándorolnak az országból. Az orvoslás nem abban áll, hogy a nemzeti termeléstől a szükséges tőkék megvonassanak, hanem abban, hogy idegen tőke helyett hazai tőkék termékenyítsék a termelést.

A tőke pedig nem egyéb, mint az emberi munkának azon fölöslege, mely a mindennapi szükségleteinek kielégítése után fennmarad; szóval a mi a munka eredményéből megtakarított.

De hogyan legyen a nemzeti munka eredményéből valami megtakarítható, hogyan képződjék hazánkban tőke, midőn a termelés alig fedezi a mindennapi szükségleteket.

Közgazdasági helyzetünk visszás volta abban van, hogy míg mezőgazdasági cikket oly mennyiségben termelünk, hogy azokat hazai közönségünk elfogyasztani nem képes és ennél fogva azokat rossz árak mellett kivinni vagyunk kénytelenek, addig az ország lakossága által elfogyasztott ipari, nevezetesen ruházati cikkeket drága áron idegenből vesszük.

Annak, hogy ipari szükségleteinket nem itthon és nem hazai munkásokkal termeljük, két irányban van hátrányos hatása. Az egyik, hogy a hazai mezőgazdasági termékek fogyasztóinak száma tetemesen csekélyebb, mint a mennyi lenne, ha ezen cikkeinket az országban állítanók elő. A másik, hogy az ipari cikkeknek külföldről való behozatala folytán milliók esnek el hasznos jutalmazó munkától és az ezen munka eredményéből való megtakarításoktól.

Annál gyorsabban fogunk tehát haladni gazdasági helyzetünk alapos orvoslásának útján, mennél inkább sikerül a hazai munkát fokozni, jutalmazóvá tenni és ezzel a hazai tőkeképzést előmozdítani. Ennek az útja pedig az, hogy szüntessük meg nemzeti termelésünk egyoldalúságát; teremtsünk itthon ipart és ezzel a nemzet széles rétegeinek jövedelmező jutalmazó munkát.

Nálunk meglehetősen el van terjedve az a nézet, hogy iparunk fejlesztése csak az önálló vámterület alapján lehet. Nem is vonható az kétségbe, hogy ha saját iparunkat vámokkal védhetnők, ez az iparnak hatalmas lendületet adna.

Azonban eltekintve attól, hogy kezeink Ausztriával szemben 1907-ig meg vannak kötve; és eltekintve attól, hogy ha mi határainkon vámsorompókat állítunk fel és ezzel az osztrák cikkek behozatalát megnehezítenők, Ausztria viszont mezőgazdasági termékeinkre fogna vámokat vetni és ezzel mezőgazdaságunk helyzetét még inkább megnehezítené: figyelmükbe kívánom azt ajánlani, hogy a vámok sem teremtenének hazai ipart, ha és a meny nyiben annak előfeltételei nincsenek meg.

Ezek között az előfeltételek között első sorban áll az ipari munkára alkalmas képzett népesség.

Ha elfogulatlanul nézzük az országban eddig keletkezett gyárakat, nem zárkoztunk el annak felismerése előtt, hogy a legtöbb gyár, a legtöbb ipari vállalat nehézségei onnan erednek, hogy nem kapnak az országban elegendő jártas, gyakorolt munkavezetőt és munkást.

Nálunk mindenki gyermekét tudományos pályára szánja, csak a legvégső szükség indíthatja arra, hogy kézművesnek vagy kereskedőnek nevelje. A mi társadalmi felfogásunk az, hogy mindenki hivatalt keres, mert a kereskedelmi vagy ipari foglalkozást kevésbé nemesnek, kevésbé urinak találja amannál.

Addig, míg ez a felfogás meg nem változik, addig, míg nálunk is úgy nem fognak gondolkodni, mint a nyugoti államokban, hogy t. i. az iparos- és kereskedő-osztály az, mely termel, mely új értékeket teremt és hogy ennél fogva ez az osztály az, mely a nemzet erejét képezi, addig nálunk ipar és kereskedelem nem virágozhatik.

Hogy nem szükségesek magas védvámok az ipar fejlesztésére, azt fényesen mutatja Németország példája, mely mostani ipari fejlettségének alapjait abban az időben vetette meg, midőn a német vámegelet szabad kereskedelmi politikát folytatott.

Igaz, hogy most Németország védvámok politikát követ és hogy ezen védvámok politikának köszönheti iparának az utóbbi időben észlelt nagy fellendülését; de iparának mai magas fokát nem védvámoknak, hanem annak az alapvető munkának köszöni, melyet a szabad kereskedelmi politika idején végzett.

Az eszközök, a melyeket Németország alkalmazásba vett, az általános iskolai kötelezettség, az ipari szakoktatás, törvényhozásának és igazságszolgáltatásának, közigazgatásának mintaszerű berendezése, a közlekedési eszközöknek magas polczra való fejlesztése voltak; mind olyanok, melyeknek alkalmazásában minket a vámszövetség nem gátol.

Az önálló vámterületnek közvetlen hatása nem is az lenne, hogy mind azon ipari

cikkeknek, melyeket most a külföldről hoznak be, a magyar ipar termelné: hanem minden valószínűség szerint nagy részét a most külföldről behozott áruknak még sok ideig azután is a külföldről hoznók be, de valószínűleg a mostani áraknál drágábban; mert a belföldi ár a vám egy részével megdrágulna. Ezeknek az így megdrágult cikkeknek fogyasztása azok árának emelkedésével csökkenne és így közönségünk fogyasztóképessége még inkább alászállana.

Alakulna ugyan bizonyos számú új gyár is; de ezeket a gyárakat tulnyomó részben az osztrák iparosok alapítanák osztrák tőkével, melynek kamatai tehát ismét csak kivándorolnának az országból.

Mindezen okoknál fogva addig, míg Ausztriával méltányos egyezséget köthetünk, a gazdasági téren való szakítást kerülendőnek tartom.

Szükséges a monarchia mindkét felének érdekében egyaránt, hogy a mostani helyzet minél előbb megszűnjék; mert az alatt mindkét félnek érdekei egyaránt szenvednek. Szükséges különösen, hogy az a gyűlölködés, mely Ausztriában minden iránt mutatkozik, a mi magyar és a mely anyagi téren is mindinkább érezhető, minél előbb megszűnjék. Egyaránt vagyunk egymásra utalva, s kölcsönös méltányosság mellett mi is, az osztrákok is haladhatnak; míg a mostani állapot mellett minden stagnál.

A mostani kedvezőtlen viszonyok úgy hiszem, nemsokára javulni fognak; összefüggnek ezek az európai általános állapotokkal, melyek a délafrikai háború, a kínai bonyodalmak által és Németországnak nagy ipari fellendülése folytán, mely tetemes tőkét

kötött le, romlottak meg; úgy hogy ha ezen okok egyenként meg fognak szünni, Magyarország mai helyzete is javulni fog.

Közgazdasági helyzetünk gyökeres javulását azonban csak a nemzeti munkától, helyes közgazdasági itéletünktől várhatjuk.

Sokat haladtunk az utolsó évtizedekben ezen az uton, s haladni fogunk ezen az uton tovább. Képességünk megvan reá, mert mi fiatal nemzet vagyunk még, melyet az aggkor gyöngeségei még nem tesznek munkaképtelenné. A megélés is hazánkban, higgyék meg, még mindig könnyebb, mint sok más államban; a szabadság az egyéni érvényesülésnek biztos volta nemcsak nekünk teszi édessé e hazát, hanem megszeretteti azt azokkal is, kik idegenből jöttek hozzánk, úgy hogy attól megválni többé nem tudnak.

Az, hogy ez jövőre is így legyen, a nemzettől, az ország választóitól függ. Tőlük függ, hogy megőrizték a szabadságot, hogy olyan férfiakat válasszanak meg, a kik igazán szabadelvűek, a kik elveik mellett szilárdan és hűen kitartanak, a kik birnak meggyőződésük bátorságával.

Hazánkra, népünkre, itt az európai civilizáció keleti határán még nagy jövő vár; erős védvámot vagyunk hivatva alkotni a felvilágosult szabadelvűségnek. Erősségünk, hogy alkotmányunkhoz szívósan ragaszkodunk, azt áldozatok árán is fentartjuk és hűek vagyunk nemzeti hagyományainkhoz.

És jönni fog egy jobb kor, melyet költőink látnoki szeme megjósolt, de a melyet józan, ernyedetlen munkával lehet csak megszerezni.

IDEGENEK ARADON.

— Deczember 9. —

Fehér Kereszt szálloda. Kubelik Jan hegedűművész Prága. — Prokop Gyula tisztartó Kevermes. — Martens Czózar igazgató Mezőhegyes. Baró Gerliczy Ferencz birtokos Deszk. — Posevits József gyógyszerész Pankota. — Dániel Pál birtokos Torontál. — Valérián János magánzó Világos. — Beliczay I. birtokos Csaba. — Hartmuth Lázár utazó Budapest. — Ferenczi Márton utazó Budapest. — Fehérpataky László egyet. tanár. Budapest. — Szász Ödön utazó Budapest. — Obertauer János utazó Bécs. — Ekstein Arnold utazó Budapest. — Gaspár Artur utazó Budapest. — Felles Lajos utazó Budapest. — Seidner Rezső kereskedő Berzova. — Guttman Henrik utazó Budapest.

Központi Szálloda. Tomcsányi László orsz. képviselő Budapest. — Bodendorfer Géza hivatalnok Budapest. — Jahn Vilmosné igazgató neje Borossebes. — Bartha Ferencz titkár Budapest. — Kemény Mór utazó Budapest. — Poppe Ödön utazó Budapest. — Schwarz Armin kereskedő Temesvár. — Saveczky István kapitány Borosjenő.

Vass Szálloda. Rónai N. utazó Budapest. — Kemény Manó vállalkozó Székudvar. — Stielmayer Zsigmond és neje hivatalnok Borossebes. — Kis Vilmos utazó Budapest. — Menczer B. Ferencz kereskedő Nagyhalmagy. — Barna Lajos utazó Budapest. — Krausz Sándor utazó Budapest. — Vajda Zoltán kereskedő Pleskucza. — Knatzl Anton utazó Budapest. — Lemberger Lajos utazó Budapest. — Berg József utazó Budapest. — Elek Miklós utazó Budapest. — Vandor Károly utazó Budapest. — Boisis Adolf utazó Bécs. — Tehel Samu utazó Budapest.

Nádor szálloda. Pfeifer Antalné magánzó Oroszára. — Kaiser Zsigmond utazó Budapest. — Poigari Géza festőművész Budapest. — Tolnai Gyula utazó Budapest. — Froster Miksa ügyvéd Lugos. — Suga Károly m. kir. erdész Lippa. — Özv. Suga Károlyné magánzó Lippa. — Steinvald Jakab erdőkezelő Alvácza. Kolf Miklós jegyző Holsucs. — Schvimerer Vilmos kereskedő Lippa.

Értesítés.

Van szerencsém tisztelettel tudatni, hogy kölcsönkönyvtáram sok ezer újdonsággal és pótlással bővített

új német pótjegyzéke

melyben az eddig kibocsátott összes német pótjegyzékeket is egyesítettem, — francia és angol függelékkel —

megjelent.

Fölkérem tehát a könyvtár t. bérlőit, hogy régi német és idegen nyelvű jegyzéküket elhozni sziveskedjenek, hogy annak ellenében az újat díjmentesen átvehessék. Ugyiszintén szivesen szolgálak bárki másnak is az összes jegyzékkel díjmentesen. Ezek áttekintése mindenkit meg fog győzni arról, hogy kölcsönkönyvtáram, főképp az utóbbi időben történt nagymérvű kiegészítésekkel, még a legfokozottabb igényeket is képes kielégíteni, annál is inkább mivel abban minden újdonság megjelenés után azonnal több példányban kivehető. Képviselve van továbbá a magyar és németen kívül a francia és angol irodalom is. Kölcsöndij havi 1 korona 20 fillér, vagy kötetenként fizetve 8 fillér. A könyvek újak és tiszták. Vidéki bérlők is a legfigyelmesebb kiszolgálásban részesülnek és tetészes szerinti mennyiségben kaphatják a legújabb és legérdekesebb műveket.

Kiváló tisztelettel

Kerpel Izsó,

kölcsönkönyvtára

Atzei Péter-u. 1. sz. (az udvarban.)

Ugyane cég Andrassy-téri könyvkereskedésének antiquár-osztályában nagyobb könyvtárveleket folytán a legszebb ifjúsági-iratok, díszművek, és képeskönyvek antiquarice, tiszta, kifogástalan állapotban, bámulatos olcsó árakon kaphatók.

Vasuti közlekedés.

(Érvényes 1900. évi október hó 1-től.)

ARADROL		ARADRA	
Budapest felé indul:		Budapest felől érkezik:	
Nagyváradra reggel	5.10	Személyvonat reggel	6.05
Gyorsvonat reggel	8.18	Személysz. tv. reggel	9.10
Személyvonat d. e.	11.20	Gyorsvonat délelőtt	11.51
Személysz. tv. d. u.	3.56	Személyvonat d. u.	3.55
Gyorsvonat délután	4.21	Gyorsvonat este	7.11
Személyvonat este	9.35	Szm. Szolnokról este	8.48
Erdély felé:		Erdély felől:	
Személyvonat reggel	6.35	Soborszi ról reg. el	6.59
Gyorsvonat délután	12.11	Személyvonat d. e.	10.50
Soborszi délután	2.04	Radnáról de. an	2.36
Személyvonat d. u.	4.30	Gyorsvonat délu. an	4.06
Radnái este	6.35	Személyvonat este	8.57
Gyorsvonat este	—	Gyorsvonat délelőtt	8.23
Temesvár felé:		Temesvár felől:	
Személyvonat reggel	6.20	Vegyesvonat d. e.	10.43
Személyvonat d. e.	11.56	Személyvonat d. u.	3.44
Vegyesvonat délután	5.—	Személyvonat éjjel	10.55
Szeged felé:		Szeged felől:	
Vegyesvonat reggel	6.45	Személyvonat reggel	8.53
Személyvonat d. u.	4.25	Vegyesvonat este	6.50
Brád felé:		Brád felől:	
Személyvonat reggel	6.25	Borossebesről szv. r.	8.03
Vegyesvonat d. u.	12.06	Vegyesvonat d. e.	11.—
Borossebesig szv. du.	5.20	Személyvonat este	7.—

NYILTTÉR.*

Két szobás lakás

a hozzátartozókkal

azonnal kiadó Bing Edénél

József főherceg-ut 5. szám.

Karácsony 1900.

Kossak József

cs. és kir. udvari fényképész

Arad, Templom-utca 2. szám.

Ajánlja mint legalkalmasabb

karácsonyi ajándékot

saját műintézetében készülő utólérhetlen kivitelű

nagyításait.

A legtisztább Platin tonusban, bármily elavult kép után, valamint mindennemű színezett képek

aquarell, pasztel és olaj

festékekben,

művészileg összeállított

családi Tableaukat

és csoportokat.

Allandó kiállítás az üzlet bejáratában.

3172

Szíves karácsonyi megrendelések mielőbb kéretnek.

Világhírű

orosz karaván tea-fajok.

POPOFF K. & C. testvérek,
MOSZKVA.

Több európai udvar szállítója.

Törzsenyilleg védve.

Védjegy.

Legfinomabb fajok,

eredeti csomagokban

ARAD és KÖRNYÉKÉN
csakis

VOJTEK és WEISZ

gyógyárú nagykereskedőknél kapható

ARADON.

Telefon 139. sz.

Telefon 139. sz.

A fűtési idény beálltával

ajánlunk igen t. vevőinknek első minőségű

szagtalan

fűtő-kőszenet

50 kilós zsákokba csomagolva

≡ bérmentve házhoz szállítva ≡
100 kiló 3 korona 40 fillér.

Allandó raktáron tartunk elsőrendű

kovács-kőszenet

és darabos

bükk-faszenet

50 kilós és 25 kilós zsákokban.

Megrendelések pontos hazaszállítása végett
fél nap időt kérünk.

Kneffel Károly és Fia

vaskereskedése Aradon.

Városi színház.

Bérlet 71. sz.

Páratlan.

Hétfőn, 1900. évi deczember hó 10-én

Angot asszony leánya.

Nagy operette 3 felvonásban. Írták: Clairvilli Sirandik és Coning. Zenéjét szerzette: Lecocq. Fordította: Vezéry O.

SZEMÉLYEK:

Larivaudière	Penyéri Mór.	Louchard	Erczkövy K.
Pomponet	Rubos A.	Caget	Sólyom L.
Angé Pitou	Boda F.	Guillaume	Czakó V.
Lange	Parlagi K.	Amaranthe	Tolnainé.
Angot	Rédei Szidi.	Grevin	Szalai F.
Treniez	Hegyessi Gy.	Huzártiszt	Nemes S.

Készlete 7 órákig.

Telefon szám: 10.

Hoffmann Sándor Árúháza Arad,

Színház-épület, a „Fecské“-hez.

Tiroli Loden 120 cm. széles minden színben 70 kr. mtrje.

Legszebb barchettek már 22 kr. méterje.

Izléses ingblousok 98 kr. darabja.

Prágai bőrkecstyük 95 kr. párja.

2987

Női, férfi- és gyermek-kecstyük és harisnyák árjegyzék szerint.

Gyönyörű férfi- és női nyakkendők 27 krtól feljebb.

Egészségi fátyolok 27 krajczár drbja.

Színházi kendők 98 krajczár darabja.

Remek mosó hárszönyök 98 kr. méterje.

Telefon szám: 10.

A bokszegei

(Aradmegye)

körjegyzői irodában

két

irnoki állás

betöltendő.

Az első irnoktól a jegyzői és anyakönyvi teendőkből teljes jártasság kívánatik. A második irnoki állást kezdő fiatal ember is elfoglalhatja.

Az első irnok javadalmazása: 40 korona havi fizetés és anyakönyvvezető helyettesé kinevezése esetén 60 korona évi tiszteletdíj. A második irnok fizetése: havi 20 korona; és mindkettőnek lakás és mosás s ágyneműn kívül teljes ellátás. Szorgalmukhoz képest némi

mellékjövedelemre is számíthatnak.

Román nyelv bírása megkívánatik. Az állások azonnal elfoglalandók.

Körjegyzőség.

5074. szám.

Árverési hirdetmény.

A solymos-milovai m. kir. erdőgondnoksághoz tartozó solymos-völgyi nevű 18235 kat. hold kiterjedéssel bíró tisztázó vágásban levő fakészleteknek eladása ügyében a m. kir. főerdőhivatalnál f. évi december hó 20-án d. e. 10 órakor nyilvános árverés fog tartatni.

Kikiáltási ár 17650 korona 02 fillér. Bánatpénz 1752 korona.

Bővebb felvilágosítással a lippai m. kir. főerdőhivatal s a solymos-milovai m. kir. erdőgondnokság szolgál.

Lippa, 1900. december hó 6-án.

3344 M. kir. főerdőhivatal.

Zálogcédulákat,

tört aranyat, ezüstöt, mindennemű ékszertárgyakat

a legmagasabb árban megvesz vagy más tárggyaká átcsere

DEUTSCH IZIDOR

órák, ékszerész, Templom-u. Minorita-palota.

Ugyanott mindennemű ékszertárgyak, arany-, ezüstneműek, ezüst-évszerek és pontosan járó valódi sweizi órák kaphatók. 3311

536—1900. végrh. sz.

Árverési hirdetmény.

Alulirt bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében ezennel közzhírré teszi, hogy a borosjenői kir. járásbíró-ság 1900. évi Sp. II. 212. számú végzése következtében, dr. Ardeleán Cornél ügyvéd által képviselt, Szentés Demeter javára, Suhajda Béla somoskeszi és Kohn Lajos csermői lakosok ellen 766 kor. 34 fill. s járuléka erejéig 1900. évi október hó 17-én foganatosított kielégítési végrehajtás utján felülfoglalt és 1909 kor.-ra becsült következő ingóságok, u. m. szoba-

butorok, férfi ruhák, kocsi, zongora és ezüstnemű nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a b. jenői kir. járásbíró-ság 1900. évi V. 728/1. számú végzése folytán 766 kor. 34 fill. tőkekövetelés, ennek 1900. évi márczius hó 7. napjától járó 5% kamatai és eddig összesen 100 kor. 90 fillérben bíróság már megállapított költségek erejéig Csermőn kezdve és Somoskeszen folytatva, adósok lakásán leendő eszközzésére 1900. évi december hó II. napjának d. e. 1/12 óraja határidőül kitűzetik és ahhoz a venniszándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t. cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén becsáron alul is elfognak adatni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglaltatták s azokra kielégítési jogot nyertek volna, jelen árverés az 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Boros-Jenőn, 1900. évi december hó 1. napján.

Nagy.

3345 kir. bírósági végrehajtó.

Huzás már holnapután.

2. Osztály.

Vegyünk

VII. Sorsjáték.

Osztályosorsjegyeket,

$\frac{1}{8}$ drb megújítási sorsjegy 2.50 kor.
 $\frac{1}{4}$ drb megújítási sorsjegy 5.— kor.

$\frac{1}{2}$ drb megújítási sorsjegy 10.— kor.
 $\frac{1}{1}$ drb megújítási sorsjegy 20.— kor.

$\frac{1}{8}$ drb vétel sorsjegy 4.— kor.
 $\frac{1}{4}$ drb vétel sorsjegy 8.— kor.

$\frac{1}{2}$ drb vétel sorsjegy 16.— korona.
 $\frac{1}{1}$ drb vétel sorsjegy 32.— korona.

Telefon 100. sz.

Az ARADI IPAR- ÉS NÉPBANK

pénzváltó-üzletében

2988

ARAD, „Fehér Kereszt” szálloda épület.

Hirdetmény.

A néhai Hertschka Mór ösztöndíj alapítványának a polgári iskolára vonatkozó egy helye betöltendő lévén, az Aradvárosi polgári iskola azon növendékeit, a kik ezen ösztöndíjat elnyerni óhajtják s tanulmányaik felől kitünő, másik felől pedig jeles osztályzattal bírnak, felhívom, hogy pályázati kérvényüket hozzám közvetlenül, vagy igazgatójuk útján 1901. évi január hó 10-ig benyujtsák.

Salacz,
kir. tan. polgármester.

**Kerestetik
3 szobás
lakás,**

lehetőleg fürdőszobával,
1900. február hó 1-től.
Ajánlatok kéretnek e lap
kiadóhivatalába.

Városi és megyei telefon 439.

**Legszebb karácsonyi és újévi
ajándékok.**
Dus raktár dísz ezüst tárgyakban
Szolid árak.

Weinberger Terencz
ékszerész, Arad, Központi szálloda.

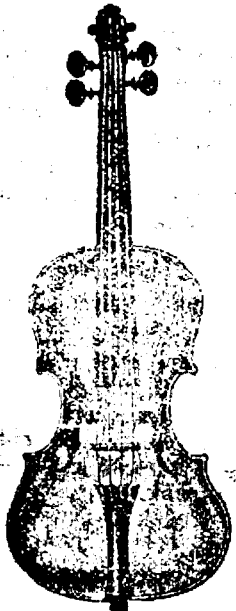
Genfi zsebórák nagy raktára.
Nagy raktár drágák és más ékszerekben.
Saját műhely!!!
Ujdonyságok!

Változó jól szabályozott

A legjobb hangszerek a világon

a csehországi hangszerek, melyeknek egyedüli képviselője és raktára

STREICHER J. cégnél Arad, Tököly-tér 1. sz. a. van.

Iskola hegedűk 2.50 frt, 3, 4, 5, 6 frt és feljebb 1/2, és 3/4 nagyságban, hasonló árak mellett.

Zenekari és hangverseny hegedűk 10 frttől 100 frtig.

Régi hegedűk, olasz eredetiek utanzatai 25 forinttól 200 forintig.

==== Helicon 7.50 frt, Intona 12 frt. ====

Egysoros harmonikák 3, 4, 5, 6, 7, 8 frt és feljebb.

Kétsoros harmonikák 8 frttől 35 frtig.

Cziterák 8 frttől 50 frtig. Klarinétok 3 frttől 50 frtig.

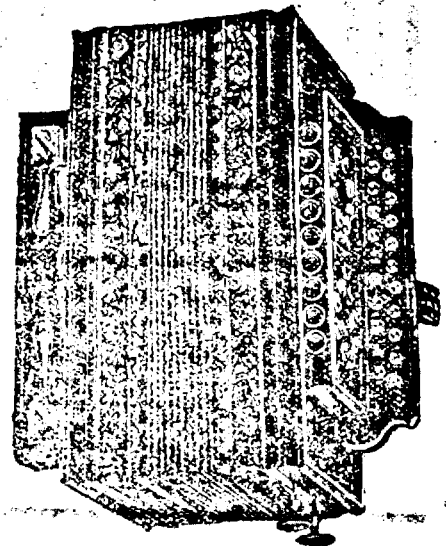
Ezenkívül mindenféle alkatrészek u. m. hegedű tokok, hangjegygyártók, hangjegyállványok és a legjobb minőségű olasz húrok kaphatók a fentnevezett cégnél. — Vidéki megrendelés esetén csupán az ár megnevezése szükséges, hogy a megfelelő minőség elküldhető legyen.

STREICHER J., Arad, Tököly-tér 1.

(Katalin-fürdő épület.)

2593

Telefon szám: 189. Telefon szám: 189.

Karácsonyi és újévi ajándékok.

GELLER I.

arany-, ezüst- és ékszerüzlet

Arad, Andrassy-tér 14. sz.

(Hermann-palota.)

Nagy raktár arany- és ezüst

zsebórákban.

Karácsonyi és újévi ajándékok.

Legjobb szabás!

Aradi czipészek

termelő szövetkezet

Aradon, Templom-utca, Minorita-palota.

Egyedüli a maga nemében, csakis saját készítményű

női- és férfi-czipőket,

gyermek- és leányka-topánkákat,

komót- és más czipőneműeket tart raktáron

vagy készít megrendelés után.

Nem gyári munka, de azért olcsóbb és jobb.

Vidéki megrendelések pontosan és jutányosan eszközöztetnek.

Máshoz tetőzde szerinti időben változókat küldünk.

LÖDERER, m. kir. honvéd-százados féle rugganyos sarokkészlők,

ugy női, mint férfi czipőn alkalmazható, csakis nálunk kapható,

Különböző színű csizmák és lakkek nagy raktára.

Feltűnő olcsó árak!

Csakis saját készítményű áru.

Kitűnő minőségű anyagi!

NEUMANN

férfi-, fiu- és
gyermekruha telepe

ARAD,

a Fehér Kereszt szálloda mellett

SZABOTT ÁRAK!

Mérték szerinti megrendelések pontosan eszközöltetnek.

Egyedüli és kizárólagos szőnyegraktár

DOMÁN SÁNDOR

Szabadság-tér 17.

Egyedüli és kizárólagos szőnyegraktár

DOMÁN SÁNDOR

Szabadság-tér 17.

ORVOSI INTÉZET.

A természetes gyógymódban használt eszközökkel ujjannal felszerelt gyógyintézetben a következő gyógyító eljárások lesznek használatban.

Hidegvizgyógyomód: szakszerű vezetéssel, minden modern eszközzel s az eljárásokban gyakorlott (ezelőtt sanatoriumokban alkalmazott) személyzettel. 15 jegy 6 frt, 1 jegy 50 kr. (Bérléjegyvet használó betegeknek az orvosi ellenőrzésért nem jár külön díj).

Villamfényfürdő: reuma, köszvény, idegfájdalmak, izzadányok, vérbaj, elzsírosodások, vesebaj, vérszegénység gyógyítására. 15 jegy 15 frt, 1 jegy 1 frt 25 kr. (E díjba a velejáró hidegvizkúra beleértendő.) Szívujjások veszélytelenül használhatják. E kurára alkalmatlan betegek visszautasítottak.

Moór-fürdők: nő-bajok, vérszegénység, reuma ellen, 15 jegy 15 frt, 1 jegy 1 frt 20 kr.

Szénsav fürdők: Szervi s ideges szívujjások, elzsírosodott szív, meszesedett véredények, renyhe bélműködés, vérszegénység, idegesség, nőbajok gyógyítására. 15 jegy 18 frt, 1 jegy 1 frt 50 kr.

Sósfürdők: a szénsavas fürdőknél említett bajok enyhébb eseteinél, 15 jegy 11 frt, 1 jegy 80 kr.

Szénsavas sósfürdők: a szénsavas fürdőknél említett bajok súlyosabb eseteinél. 15 jegy 20 frt, 1 jegy 1 frt 60 kr.

Villamosfürdők: faradicus s galvanicus fürdők, idegesség, ideggyengeség, hypochondria, hysteria, aggsági reszketés, vitustánóz, morphinismus gyógyítására. 15 jegy 15 frt, 1 jegy 1 frt 10 kr.

Belelegzések: beléggző kamrában tüdő s gégebajok ellen, 15 jegy 9 frt, 1 jegy 75 kr.

Svédgyógytorna szűkmellkasu, szívujjások, görbült gerincoszlopú gyermekeknek, elzsírosodott szív, bél s máj pangások, szervi szívujjások és általános gyengeségnél. Havi díj 10 frtől feljebb az esett súlyossága szerint.

Massage, electromassage: 1 jegy 50 kr., illetve 1 frt. Minden beteg saját orvosának utasítása, avagy az én tanácsom szerint részesül kezelésben. Minden ténykedés személyes felügyeletem mellett történik.

Intézet nyitva reggel 6-tól este 7-ig, rendelő óra d. e. 8-9-ig, d. n. 2-4-ig.

Telefon 270. **Dr. HECHT A.,** Telefon 270.

ARAD, Zrinyi- (ezelőtt Sziget)-utca 3. szám.

(Utczal bejárat: A színházzal szemben. Maresch és Szabó üzletek közt.)

STERNM.A.

Arad és vidéke legnagyobb kizárólagos

női felöltők

árúháza

ARAD, Andrásy-tér.

Az idény előhaladta folytán

 Női confectio raktárom rendkívüli nagy készletét minden elfogadható áron adom el.

ható áron adom el.